

Moralsk fordømmelse af prostitution

- *En teoretisk funderet undersøgelse af, hvorledes det kan forstås, at prostitution ansues som værende amoralsk*

“Men buy women in pieces; Vagina, mouth, hand, anus. Each part has its own price.” (Otzen, 2002, if. Bjønness, 2012, p.194)

26 procent af de gade prostituerede angiver, at de følte sig tvunget ind i prostitution af andre (Kofod et al., 2011)

54 procent af de gade prostituerede giver udtryk for, at behovet for at kunne finansiere et misbrug var aktuel for valget om at starte prostitution

Specialeafhandlingen er udarbejdet af: K. V. Sohrt

Studienr: 20072051

Under vejledning af: M. Thuesen

Rapporten samlede antal tegn: 180.514 tegn

Svarende til følgende antal normalsider: 75,2 s.

1 Abstract

Prostitution is a **recurring subject** of debate in Danish politics and media. **Opinions are split** and harsh rhetoric is especially used in discussions about women prostitutes. Narratives about prostitution seem to divide into two very different categories; in one category prostitutes are conceived as victims of society, in the other category prostitution is regarded as a natural part of society. Moral understandings are part of the ongoing debate, and are especially prevailing in regard to topics about potential criminalization of the customers.

This master's thesis explores how to make sense of prostitution being subjected as immoral. The study method is a social constructionist theoretical analysis of two dominant discourses regarding prostitution in society; the Functionalist and the Patriarchate Feminist discourse. During the process of analysis both theoretical literature and qualitative, social constructionist studies are used to make sense of the dominant discourse and other discourses, including discourses about heterosexual sex and relationships are added to the analysis. The investigation draws upon key social constructionist authors **including** Burr, Foucault, Gergen, Gilfoyle et al., and Hollway.

It is argued that a social constructionist theoretical analysis is a meaningful method of investigation. Throughout the analysis of the Functionalist discourse it becomes clear that this discourse can result in a customer's disclaiming responsibility and societal judging of the prostitute and in general entail a more oppression of women's attributes.

The analysis of the Patriarchate Feminist discourse is divided into three main themes; women's oppression, heterosexual relations and the impact of psychology. It is argued that psychology in conjunction with the Patriarchate Feminism have been pivotal in the viewing of women prostitutes as victims. The judging of prostitution is linked to gender equality and positions of power.

It is also argued that emotive rhetoric in political debates about prostitution can be directly linked to various everyday subjects thereby touching a broader body of people that just those consciously involved in the debate.

2 Indhold

3	INTRODUKTION	4
	3.1.1 Problemafgrænsning	5
	3.1.2 Arbejdsdefinition af prostitution	6
	3.1.2.1 Moral.....	6
	3.2 METODE	7
	3.3 OPGAVERNS DISPOSITION	7
	TEORETISK FUNDAMENT	8
4	SOCIALKONSTRUKTIONISMEN	8
	4.1 SPROGETS TERMER SOM SOCIALE KONSTRUKTIONER	9
	4.1.1 Diskurser	11
	4.2 EN SOCIALKONSTRUKTIONISTISK TILGANG TIL MORAL	14
	4.3 DEN SOCIALT KONSTRUERED E MORAL	15
	4.4 KRITISK REFLEKSION OMKRING MORALENS FUNKTION.....	17
5	PROSTITUTION	18
	5.1 ET HISTORISK OVERBLIK OVER PROSTITUTION.....	19
	5.2 SAMFUNDETS OFFICIELLE TILGANG TIL PROSTITUTION.....	20
	5.3 DISKURSER VEDR. PROSTITUTION I MEDIERNE.....	22
	5.4 DISKURSER VEDR. PROSTITUERED E	25
	5.5 FREMTRÆDENDE PROSTITUTIONSSYN I KULTUREN.....	27
	5.5.1 Den funktionalistiske diskurs.....	27
	5.5.2 De feministiske diskurser	28
	5.5.2.1 Den patriarkatfeministiske diskurs.....	28
	5.5.2.2 Den prosexfeministiske diskurs	29
	UNDERSØGELSE AF PROBLEMFELT	30
	5.6 INTRODUKTION TIL ANALYTISK TILGANG	30
	5.6.1 Sammenhæng mellem prostitutionssyn og moralforståelse	30
	5.6.2 Udvalgte diskurser som udgangspunkt i analysen.....	31
	5.6.3 Analysemetode.....	31
6	FUNKTIONALISMEN	32
	6.1 DEN NATURLIGE MAND OG DEN AFVIGENDE PROSTITUERED E.....	33
	6.1.1 Praktiske konsekvenser af den funktionalistiske diskurs	35
	6.1.2 Tabere og vindere af den sociale praksis.....	37
	6.1.2.1 Kvindelig interesse bag forekomsten af prostitution	37

6.1.3	Fordømmelsen af de ”slemme” piger.....	38
6.1.3.1	Subjektpositioner og diskurser omkring heteroseksuelle relationer	39
6.1.3.2	Fordømmelsen af prostituerede og prostitution.....	42
6.1.3.2.1	Den mandlige købers ansvarsfralæggelse	42
6.1.3.2.2	Den pæne kvindes sikring af egen position	43
6.1.3.2.3	Prostitution som en udfordring for den monogame diskurs	44
6.2	OPSAMLING	45
7	PATRIARKATFEMINISMEN	46
7.1	PATRIARKATFEMINISMEN OG DEN HISTORISKE KONTEKST	47
7.2	SLEM PIGE” POSITIONENS UNDERTRYKKENDE KARAKTER	49
7.2.1.1	”Slem pige” positionen og kvinders sociale identitet.....	51
7.2.1.2	Den symbolske vold.....	52
7.2.2	Opsamling	54
7.3	PSYKOLOGIENS ROLLE I PATRIARKATFEMINISMEN	55
7.3.1.1	Patriarkatfeminismens anskuelse af den prostituerede	56
7.4	OPSAMLING	59
7.5	DET SEKSUELLE MØDE I EN HETEROSEKSUEL RELATION.....	60
7.5.1	Den ”pseudo reciprokke gave” diskurs	61
7.5.1.1.1	Opsummering af undersøgelsesresultater	63
7.5.1.2	Den ”pseudo reciprokke gave” diskurs og fordømmelsen af prostitution	64
7.5.1.2.1	Hvad er det egentlig den prostituerede sælger?	64
7.5.1.2.1.1	Når den prostituerede sælger ”sig selv”	65
7.5.1.2.1.2	Når sex sælges som en gave	66
7.5.1.2.2	Hvad bør en seksuel relation indebære?	67
7.5.1.2.2.1	Gensidighed i (seksuelle) relationer.....	67
7.5.1.2.2.2	Det unikke og følsomme ved det seksuelle møde	69
7.5.1.2.2.3	Hvad koster intimitet, ømhed og nærhed?	70
7.5.1.3	Kan man ”prostituere” sig i et parforhold?.....	70
7.6	OPSAMLING	71
7.7	EN NUANCERING AF DEN PATRIARKATFEMINISTISKE FREMSTILLING	72
8	METODISKE OG TEORETISKE OVERVEJELSER	74
8.1	KRITISKE OVERVEJELSER OMKRING GRUNDANTAGELSER I AFHANDLINGEN	74
8.1.1	En alternativ forståelse af moral.....	75
8.2	ANALYSEMETODENS ANVENDELIGHED	76
9	AFSLUTTENDE.....	78
10	LITTERATURLISTE	80

3 Introduktion

“When she (the film actor) names prostitutes as cunts, she is spot on. She is condensing in one single word the perspective on women expressed by prostitution. Because cunts are what women are reduced to in the eyes of men buying sex”

(Talskvinde for 8. Marts Initiativet, if. Bjønness, 2012)

Prostitution er et emne som skaber debat, sætter sindene i kog og får folk til at hæve stemmen under diskussioner. Udtalelser som: *“Men buy women in pieces; Vagina, mouth, hand, anus. Each part has its own price”*, fortæller noget om, hvor stærk en retorik, der anvendes i forbindelse med emnet (Otzen, 2002, ifl. Bjønness, 2012, p.194). I medierne er dette eksempelvis for nyligt kommet til udtryk i heftige og aldeles unuancerede debatter i forbindelse med potentielle lovforslag om kriminalisering af køberen (Berthelsen, 2013; Hækkerup et al., 2012; Sørensen, 2004). Alle synes at have en holdning. Fortællinger om prostitution som værende naturligt og *kvindens ældste erhverv* anvendes typisk som forklaring på, at prostitution må antages at være forsvarlig. Meget anderledes fremstilles prostituerede dog også som samfundets tabere, hvilke bør hjælpes (ibid.). Sidste år var regeringens officielle udmelding: *”[...]det er nødvendigt, at vi gør noget ved problemet, for mennesker tager skade og bliver ødelagt af et liv i prostitution”* (Hækkerup et al., 2012). Dette fortæller noget om, at emnet stadig har relevans og bestemt ikke uddebatteret.

I en undersøgelse gennemført af Socialforskningsinstituttet i 2010 estimeres antallet af prostituerede til at omfatte ca. 3.200 prostituerede (ibid.). Det må siges at være interessant, at et emne som i virkeligheden omhandler en relativt lille gruppe mennesker, kan skabe så meget debat i danske medier. Emnet *prostitution* vækker altså nysgerrighed, fordi så mange mennesker synes at blive emotionelt involverede i emnet til trods for, at de ikke umiddelbart synes lader til at have nogen direkte relation til emnet.

Peter Thielst (2006) beskriver, hvorledes *moral* handler om *godt og ondt, rigtigt og forkert*, og at moralen dermed er retningsangivende for, hvad vi som mennesker *bør* gøre

eller *undlade* at gøre (Thielst, 2006, p.9). Hvor debatter i medierne ofte kan relateres til moralske spørgsmål, såsom; ”Bør det være lovligt at sælge og købe sex?”, og ”Hvordan forholder vi os som samfund til forekomsten af prostitution?”, så har den psykologiske litteratur særligt beskæftiget sig med prostitueredes potentielle erhvervsmæssige skader (Kofod et al., 2011). Ved gennemgang af prostitutionslitteraturen er det ligefrem en enorm udfordring at finde noget konkret litteratur omkring, hvorledes det kan forstås, at prostitution bliver anskuet som amoralsk. Til trods for den store uenighed i samfundet omkring dette emne, så er det inden for den psykologiske profession åbenbart så selvfølgelig for mange, at det ikke kræver nogen overvejelser eller udforskning. Denne forestilling repræsenteres dog ikke i projektet her. Tværtimod. Viden og forståelser, der tages for givet, kan tænkes, at fortælle lige så meget eller måske mere om mennesker end alt det, vi sætter spørgsmålstegn ved. Et emne synes ikke ligegyldigt, blot fordi vi antager, at der er en entydig forklaring på det.

Problemformulering:

Grundet nysgerrigheden efter, at udforske den viden, vi synes at tage for givet og derfor ikke forholder os til, samt interessen i emnet *prostitution*, der får mennesker til at involverer sig stærkt og emotionelt, er det valgt at undersøge følgende i nærværende afhandling:

Hvorledes kan det forstås, at prostitution anskues som værende amoralsk?

3.1.1 Problemafgrænsning

I aktuelle projekt er det valgt at fokusere på prostitution i konstellationen; kvindelig sælger og mandlig køber. Valget må forstås i sammenhæng med, at en del relevant litteratur, indebærer antagelser omkring prostitution i netop denne konstellation på en sådan måde, at det ikke vil være meningsfuldt at anvende litteraturen uden at anvende samme forståelse af prostitution. Dette valg skal vise sig at blive relevant i afhandlingens analyse.

3.1.2 Arbejdsdefinition af prostitution

”Prostitution defineres som en handling, hvor mindst to handlende personer på markedsmessige betingelser køber og sælger en seksuel ydelse mod betaling (Kofod et al., 2011, p.23). Således lyder det i rapporten *Prostitution i Danmark* udarbejdet af Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, og denne definition vil fungere som udgangspunktet for aktuelle projekts forståelse af prostitution. Af strafferetlige årsager gælder ydermere, at definitionen kun indbefatter personer over 18 år, samt personer som frivilligt indvilliger i at indgå i handlen af seksuelle ydelser (ibid.).

For at en seksuel ydelse indgår under betegnelsen prostitution, må der indgå direkte, fysisk kontakt mellem køber og sælger, som et elementært element i den seksuelle ydelse, og normalt vil der ske penetration i forbindelse med samleje. Således anskues eksempelvis telefonsex eller strip ikke som prostitution.

Både i den offentlige debat og bredt i den videnskabelige litteratur anvendes betegnelsen *sexarbejder* delvist synonymt og delvist afgrænset fra ovenfor beskrevne definition af prostitution. Eksempelvis giver nogle prostituerede udtryk for ønsket om at blive benævnt sexarbejder, idet dette skal bemyndige prostitutionserhvervet på lige fod med andre erhverv. Dette kan imidlertid føre til betegnelsesforvirring, idet sexarbejde ligeledes inkluderer strip, telefonarbejdere mm. (www.sexarbejde.dk; www.sio.dk). Derfor benyttes betegnelsen sexarbejder ikke i aktuelle projekt.

3.1.2.1 Moral

Peter Thielst beskriver, hvorledes *moral* handler om *godt* og *ondt*, *rigtigt* og *forkert*, og at moralen dermed er retningsangivende for, hvad vi som mennesker *bør* gøre eller *undlade* at gøre. Et samfunds moral kommer til udtryk i regler, påbud og forbud og indirekte, kulturelle anvisninger, hvilke tager udgangspunkt i visse etiske, overordnede retningslinjer. Dermed kan moralen forstås som nogle praktiske og relativt konkrete bud på *god* menneskelig handling, og etikken kan her forstås som den bagvedliggende moralbegrundelse, eksempelvis næstekærlighed, demokratiske overbevisninger, menneskerettigheder (Thielst, 2006, p.9).

Moralfilosofi er et omfattende og yderst komplekst felt. I nærværende speciale er det valgt at fokusere meget snævert på på den socialkonstruktionistiske forståelse af moral, hvilken præsenteres senere i projektets teoretiske introduktion.

3.2 Metode

Nærværende afhandling er et teoretisk speciale i psykologi. Den teoretiske analyse vil ske med udgangspunkt i udvalgt socialkonstruktionistisk teori og relevant forskning. Helt fundamentalt for socialkonstruktionismen er, at man forholder sig kritisk til viden, der synes at være en selvfølge og derfor tages for givet. Grundlaget for dette metodiske valg er, at afhandlingens problemfelt netop indebærer et spørgsmål, som for mange kan synes helt entydigt og nemt at svare på. Derfor kan den socialkonstruktionistiske teori med fordel anvendes til at udfordre forudgående antagelser, samt her forsøge at *vende op og ned* på overbevisninger og forståelser (Burr, 2003, pp1-5).

I socialkonstruktionismen er det en grundlæggende antagelse, at *viden* og herigennem også et fællesskabs forståelsesrammer (eksempelvis omkring prostitution) må forstås kulturhistorisk specifikt, hvilket i projektets redegørelse beskrives med udgangspunkt i Vivian Burr (2003). En socialkonstruktionistisk tilgang indebærer dermed en grundlæggende antagelse om, at prostitution af ”natur” hverken er forkert eller rigtigt, eftersom måden hvorpå, vi oplever og anskuer prostitution, afhænger af de tillagte værdier. Dette vil være en grundlæggende antagelse i den senere undersøgelse af problemfeltet.

3.3 Opgavens disposition

Opgaven er bygget op således, at der først vil være en kort introduktion til den socialkonstruktionistiske teori, herunder den socialkonstruktionistiske moralforståelse, dette efterfølges af en introduktion til emnet prostitution. Afhandlingens analyse er delt op i to overordnede dele, hvor projektets problemfelt undersøges med udgangspunkt i to fremtrædende prostitutionssyn; Funktionalismen og Patriarkatfeminismen. Den mere specifikke udvælgelse af analyse-mæssig tilgang præsenteres umiddelbart inden analysens første del påbegyndes. I analysen vil problemfeltet undersøges igennem teori fra den følgende redegørelse samt yderligere relevant litteratur. Grundlag for inddragelse af

den yderligere litteratur vil forklares løbende gennem analysen, hvor det synes relevant. Projektet afrundes med refleksioner omkring analyseresultater og metodiske overvejelser.

Teoretisk fundament

I denne del af opgaven fremlægges det teoretiske fundament. Som bekendt vil kun den mest basale teori redegøres og senere inddrages relevant teori i analysen. Først introduceres socialkonstruktionismen og den her aktuelle forståelse af moral, og følgende introduceres litteratur vedrørende prostitution.

4 Socialkonstruktionismen

Socialkonstruktionismen (SK) er en overordnet teoretisk orientering af nyere tid inden for psykologien, hvorunder hører en række forskellige tilgange til studiet af mennesket som socialt væsen; eksempelvis *kritisk psykologi*, *poststrukturalismen* og *diskurspsykologi*. Termen *SK* er dermed et paraplybegreb, der dækker over forskellige tilgange, hvorfor der heller ikke foreligger nogen endegyldig definition af den teoretiske retning. Dog har disse dels ulige tilgange nogle fællesnævner, altså grundlæggende antagelser og forståelser om verdens beskaffenhed, og om hvorledes mennesket kan udforskes. (Burr, 2003, p.1f). Følgende præsenteres nogle af de grundlæggende karakteristika for SK.

Ifølge SK's teori må vi være kritiske over for vore observationer, forskning, antagelser etc., idet vi ikke kan forvente dem at afspejle en objektiv verden, til trods for at vi forsøger at undersøge denne systematisk og kontrolleret. Dermed lægges afstand til empirismen og positivismen, idet man i SK antager, at det, vi som mennesker oplever som værende objektivt, må forstås som en ud af flere repræsentationer af virkeligheden (anti-realisme/relativisme). Vi må altså anerkende, at menneskers forståelser af verden ikke er endegyldig, men derimod historisk og kulturelt specifik (Burr, 2003).

At viden er kulturel og historisk specifik kan forstås med udgangspunkt i antagelsen om, at menneskers viden om verden og de fælles forståelsesrammer er socialt konstruerede igennem interaktion, samt at viden og social handling står i relation til hinanden. Dermed kommer de aktuelle sociale samspil og sociale processer over tid i fokus, eftersom disse er afgørende for konstruktionerne af viden og verden. Dette indebærer også, at de fænomener, som, vi antager, har en universel karakter eller som naturgivne, må anskues og undersøges kritisk og forstås ud fra en processuel tilgang (ibid.). Dette eksemplificeres af Gergen, i moralfilosofiens mangelfuldhed ved at søge universelle standarder eller principper, hvilke kan gøre sig gældende i alle samfund uafhængigt af tid (Gergen, 1995, p.20).

SK's grundlæggende antagelser implicerer en anti-realisme (eller relativisme) og anti-essentialisme, der tydeligt adskiller sig fra traditionelle, psykologiske traditioner såsom eksempelvis psykodynamikken. Anti-essentialismen indebærer, at vi som mennesker, på samme måde som repræsentationerne af verden, også selv er produkter af sociale processer og ikke har en indre essens eller natur i os (Burr, 1995, p.4). Eksempelvis er oplevelsen af at have en personlighed, følelser eller specifikke personlighedstræk konstrueret, og den såkaldte personlighed eksisterer i relationen mellem mennesker i interaktioner. Begrebet *personlighed* er noget, vi anvender, til at forklare og bedre at kunne forstå sociale interaktioner (Burr, 2003, p.28-34). På samme måde er der heller ikke nogen essens, der er determineret af naturen. Det er derfor ikke muligt at opdage menneskets natur eller noget endegyldigt givet. Anti-realismen betyder, at man i SK er af overbevisningen, at vi som mennesker ikke kan undersøge eller forholde os til den virkelige verden, men udelukkende har adgang til repræsentationer heraf. Dermed giver det ikke mening at forsøge at finde frem til en endegyldig sandhed eller objektiv viden (Burr, 1995, pp.4-6).

4.1 Sprogets termer som sociale konstruktioner

Traditionelt set anskues sproget som et medie til at navngive den objektive virkelighed; eksempelvis navngive en kat eller en hund samt beskrive vores oplevelser af virkeligheden, fx vores følelser i forbindelse med kærlighed. Inden for SK anskues sproget dog ikke blot som medie. Derimod er sproget afgørende for den kontinuerlige konstruktion

af forskellige repræsentationer af virkeligheden, det er handlingsanvisende, og det skabes igennem sociale konstruktioner. Sproget konstrueres igennem interaktion samt anvendes til at konstruere repræsentationer af virkeligheden igennem interaktion, hvorfor sproget må anskues som en form for helt afgørende social praksis. Sproget både produceres og reproduceres af de aktive deltagere i en kultur dagligt, hvorfor sproget både er delvist stabilt, men også i konstant udvikling (Burr, 2003, pp.46-62).

Forståelsen af, at sproget er afgørende for konstruktionen af repræsentationer af virkeligheden, kan virke abstrakt, men følgende eksempel gør denne tanke mere forståelig. Når et barn kommer til verden, vil det indgå som del af en kultur og lære at forstå verden med udgangspunkt i de termer og begreber, der anvendes til at forklare den oplevede verden. Således er det selv samme sprog, som er skabt igennem social praksis, med til at forme vores oplevelsesverden. Sproget er dermed ikke blot et medie, som hjælper os mennesker til at forstå hinandens intentioner, tanker, følelser og ønsker eller videreformidling af viden, sproget er med til at skabe fundamentet for alle disse erfaringer. Menneskets erfaringsverden har altså rødder i sproget og de sociale interaktioner. Omvendt betyder det også, at vi igennem samtale og udvikling heraf også konstruerer verden, som den fremstår for os samt vores oplevelse af os selv og hinanden (ibid., pp.7-9; p.52f). Dette fokus på, at menneskets oplevelse af sig selv og andre har rødder i sproget, er et argument for, at individet må forstås i den sociale sfære, idet menneskets oplevede indre er socialt konstrueret. Dermed flyttes psykologiens fokus fra det individuelle og indre, og til de sociale processer (ibid., p.53f). Med antagelsen følger tillige, at menneskets identitet og oplevelse af selv er afhængigt af sociale interaktioner og kan ændres.

Hvor man i poststrukturalismen fokuserer på, hvorledes vi som mennesker og vores oplevelsesverden konstitueres af sproget, og hvorledes sproget konstrueres i social praksis, så fokuserer diskurspsykologien på, hvordan sproget aktivt anvendes af de enkelte individer, og at dette bliver afgørende for, at mennesker og begivenheder fremstilles forskelligt; altså at der opstår forskellige versioner af ”virkeligheden”. Når vi mennesker indgår i interaktion med hinanden, anvender vi aktivt sprogets muligheder for at iværksætte meningsfulde og positive identiteter og versioner af hændelser, således at vi selv fremstilles positivt. Dermed kan den selv samme begivenhed, handling eller identitet

(etc.) tillægges forskellig mening, idet vi som deltagere i interaktioner ikke er neutrale, men har vores egne interesser, som vi repræsenterer og sætter i spil. Dermed er meningen af ord, handlinger eller hændelser ikke neutrale, men vil altid blive tillagt værdi, hvilken indgår som del af konstruktionen af forskellige narrativer med ulige mening. Fordi mennesker ofte har forskellige interesser, kan der opstå interessekonflikter og kamp om definitionsrettigheder at afgøre ”den mest rigtige” version af virkeligheden (Burr, 2003, pp.56-61).

4.1.1 Diskurser

Begrebet *diskurs* kan have to grundlæggende betydninger, hvilket implicerer forskellige måder at foretage socialkonstruktionistiske undersøgelser. Burr (2003) skelner mellem mikro og makro socialkonstruktionisme, hvor der arbejdes med forskellige anvendelser af diskursbegrebet, hvilket indbefatter ulige forskningsmæssige tilgange. Denne sondring mellem forståelser af diskursbegrebet og den her relevante forskningsmetode er dog en anelse kunstigt opstillet af hensyn til overskueligheden, og vil her i projektet inddrages af hensyn til forståelsen for socialkonstruktionismen, dennes alsidighed og hvordan den kan være repræsenteret forskelligt i projektet. I praksis er de to overordnede forståelser hverken modstridende eller ultimativt opdelt, men kan anvendes side om side på komplementerende vis.

Inden for diskurspsykologien refererer *diskurs* til en konkret, afgrænset sproglig kontekst, eksempelvis en samtale, anden sproglig interaktion eller skreven tekst af forskellig art. Her fokuserer man i analysen på individets frihed i sin tale til at anvende sproget som en kulturel ressource i mødet med andre. Burr beskriver denne form for diskurspsykologi som værende mikro social konstruktionisme, fordi analysen begrænser sig til en konkret kontekst med fokus på de involverede (Burr, 2003, p.63f).

Den makro orienterede socialkonstruktionisme fokuserer i højere grad på, hvorledes det sprog, vi som individer har adgang til, påvirker måden, hvorpå vi tænker, perciperer og handler. Her får *diskurser*, som de forstås fra et makroperspektiv, en central rolle, idet diskurser får objekter til at tage form og fremstå, som vi mennesker oplever dem. *Diskurs* refererer her til:

"[...] a set of meanings, metaphors, representations, images, stories, statements and so on that in some way produce a particular version of events. It refers to a particular picture that is painted of an event, person or class of persons, a particular way of representing it or in a certain light." (Burr, 2003, p.64).

Idet sproget ikke afspejler en objektiv virkelighed, men fordi det som tidligere beskrevet er muligt at skabe forskellige, alternative repræsentationer af en og samme begivenhed, objekt, handling, persons identitet etc., så opstår der forskellige, alternative diskurser. Diskurserne kan eksistere samtidig, men har hver en forskellig historie om et givent objekt, og repræsenterer forskellige oplevelser af virkeligheden (ibid., p.66f). Jørgensen og Phillips (1999) beskriver meget nøjagtigt, at man i diskurspsykologien (som er en afgrening inden for socialkonstruktionismen) ikke nægter tilstedeværelsen af en materiel verden, men snarere at fænomener kun får mening gennem diskurs (p.113).

Discourse, Foucault argues, constructs the topic. It defines and produces the objects of our knowledge. It governs the way that a topic can be meaningfully talked about and reasoned about. It also influences how ideas are put into practice and used to regulate the conduct of others. (Hall, 2001, if. Burr, 2003, p.67)

Ifølge Foucault må common-sense forståelser af verden og oplevelser af objektiv viden forstås som en kulturs mest fremtrædende diskurs(er), hvilke(n) er tæt forbundet med magt. Dette skyldes, at enhver diskurs (mulig repræsentation af verden) indebærer potentiel social praksis, der synes mere passende end anden. Således er vores diskurser omkring common-sense forståelser af vores omgivelser med til at fremme nogle handlinger og marginalisere andre former for handling, der synes mere passende end andet. Dermed er det, at kunne definere viden, verden eller en person, forbundet med magt, eftersom det er med til at definere social praksis, handling samt vores forståelser af rigtigt og forkert. En hvilken som helst repræsentation vil nemlig implicere nogle følger, hvilke kan komme nogle grupper til gode og kan bringe andre i dårligt lys. Derfor vil der ofte være en vis form for "konkurrence" om retten til at definere og modstand mod

en fremtrædende diskurs (Burr, 2003, p.68f). Nogle diskurser vil være mere fast forankrede i samfundet end andre, og derfor også sværere at forhandle eller udkonkurrere med alternative diskurser. Dette må forstås i sammenhæng med, at en dominerende samfundsgruppe ikke ønskes udfordret, men forsøger at opretholde status quo, samt fordi den sociale praksis, der følger en dominerende diskurs, ofte også er implementeres i samfundets institutioner, og dermed er med til at skabe rammerne, som individer kan handle og leve inden for (ibid., p.75f). Burr peger på, at diskurser eller grupper, som udfordrer det eksisterende/status quo, ganske typisk vil møde stærk modstand og blive marginaliseret i samfundet af de grupper, der drager nytte af den dominerende diskurs. Her vil de udfordrende grupper med fordel kunne forsøge at udfordre en eksisterende, dominant diskurs med en anden dominant diskurs, som kan anvendes til egen fordel ved formålet (ibid., p.110).

Den af Foucault netop (kort) redegjorte teori kan illustreres i følgende eksempel. I det danske samfund fremstilles og anskues prostituerede i høj grad som hjælpeløse ofre/stakler, som har behov for hjælp ud fra devisen ”man er prostitueret, fordi man har det skidt med sig selv, ikke ved bedre eller ikke har noget valg” (Bjønness, 2012, Hækkerup et al., 2012; socialstyrelsen.dk). Denne diskurs har praktiske følger såsom, at regeringen har en handlingsplan for at afhjælpe ”*det sociale problem*”, hvilket ud fra Foucaults teori må anskues som en institutionalisering af dominerende diskurs. Det skal senere i projektet vise sig, at Bjønness peger på, at denne handlingsplan i praksis er med til at undertrykke de prostituerede, idet de gøres hjælpeløse og fratages egen agens (Bjønness, 2012). At den dominerende diskurs manifesteres af regeringen og relaterede institutioner er med til at skabe faktiske rammer/forhold, som de prostituerede lever under. Dette gør det svært at bryde med den dominerende diskurs, og status quo oprettholdes i samfundet. Den dominerende diskurs udfordres imidlertid af prosexfeministerne, der plæderer for kvinders ret til frit at råde over deres egen krop og vælge at prostituere sig (Bjerg, 2007, p.479; Kofod et al., 2011, pp.30f). Denne diskurs kan ud fra Foucaults teori antages at have en chance som udfordrer, eftersom den bygger på andre

fremtrædende diskurser om menneskerettigheder i samfundet, herunder; frihed, selvbestemmelse, kvinders ligestilling, seksuel frigørelse mfl.¹

4.2 En socialkonstruktionistisk tilgang til moral

De fleste intellektuelle overvejelser omkring moral i løbet af de sidste 2 tusind år kan if. socialkonstruktionisten Robinson føres tilbage til Platon og Aristoteles. Først blev de integreret som del af den kristne forståelse, og senere i politiske overbevisninger samt moralfilosofi (Robinson, 1992, p.4). Historisk set har der været forskellige opfattelser af, hvad der er moralsk korrekt, og hvordan vi kan forstå moralens beskaffenhed. Dermed er det ikke blot samfunds almene tanker om, hvad der er godt og skidt, ønskværdigt eller problematisk, der har ændret sig, men også den almene opfattelse af, hvordan vi kan forstå moral, hvor det kommer fra, og hvad moral er. Altså den grundlæggende forståelse omkring moralens ontologi.

Gergen beskriver i den sammenhæng, hvordan romantikkens forståelse af menneskets funktion, og herunder moral, indebar forestillingen om en slags ”indre kerne”, hvori den menneskelige sjæl eller ånd på den ene side havde bånd til gud og samtidig havde rødder i naturen og det instinktive (Gergen, 1992, p.10). Denne indre kerne befandt sig utilgængelig for den umiddelbare bevidsthed, hvorfor menneskets moralværdier, der kunne forstås som integreret i denne indre kerne, blev afgørende for det enkelte menneskets egenskaber, uden at være udtryk for ydre faktorerers påvirkning (ibid., p.11). Den under romantikken fremherskende forståelse af moral blev imidlertid udfordret af andre forklaringsrammer, der vandt frem i samtiden, herunder den darwinistiske forklaringsramme, fremkomsten af det naturvidenskabelige paradigme i mere bred forstand og en øget kulturel bevidsthed. Dette blev begyndelsen på modernitetens rationelle forståelse af individer med observationsevne og meningsdannelse, hvorudfra moral blev begrundet og udviklet. Forståelsen af moral under modernitetens rationelle fokus kan ifølge Gergen forstås i sammenhæng med eksempelvis diskurser om demokrati, menneskerettigheder og frihed. Inden for psykologien genfindes forståelsen af det rationelle individ i

---

¹ Grundlæggende viden omkring de i eksemplet anvendte diskurser, uddybes senere i projektets redegørende prostitutionsafsnit (jf. De Feministiske diskurser).

den kognitive psykologi og læringsteoriens fokus på mennesket som adaptiv organisme rettet mod miljøet (ibid., pp.11-15).

4.3 Den socialt konstruerede moral

I bogen *Social Discours and Moral Jugdement* trækker socialkonstruktionisten Gergen på MacIntyre's kritik af den vestlige traditions moraldiskurs, hvilken indbefatter, at det enkelte individ forstås som et atom af moralsk bevidsthed og handling. Ifølge MacIntyre mangler man i fokuset på det enkelte individ bevidsthed og rationale nemlig at forholde sig til anvendelsen af moral og den konkrete kontekst. MacIntyre argumenterer, at det er nødvendigt at forholde sig til moralske spørgsmål i den nærværende kontekst, da der ellers går information tabt omkring moralens praktiske konsekvenser og forståelse for den moralske evaluering af situationen. Derfor må moralsk handling forstås som individets deltagelse i fællesskabet, hvor individet udlever forskellige narrativer, der knytter sig til dennes identitet. Dermed er moralsk handling hverken et spørgsmål om en indre kerne eller blot en rationel overvejseskapalet. Derimod genereres moralsk handling igennem aktiv deltagelse i fællesskabet, hvor livshistorier, der sammenkæder fortid, nutid og fremtid, udvikles. Moralsk handling må altså forstås i den konkrete kontekst i sammenhæng med udlevede narrativer, som knytter sig til den enkeltes identitet, hvilken er dybt forbundet med sociale relationer i fællesskabet.

Gergen udvider MacIntyre's argumentation med, at fordi moralsk handling er noget, der sker mellem mennesker og som er betinget af den sociale identitet og mulige narrativer i fællesskabet, kan man ikke anskue moral som individets personlige, mentale handling (altså noget personligt/psykisk om man vil), men moral må erkendes som noget offentligt, der ikke kan adskilles fra de relationer, som individer indgår i eller har indgået i. Sagt på en anden måde, er moral ikke noget som det enkelte menneske besidder, men moral er deltagende handling i fællesskabet, hvilken kun kan gives mening ud fra en konkret kontekst og kulturhistorisk forståelse. Således giver det ikke mening at overveje, hvorfor en person opfører sig moralsk korrekt eller amoralsk, men i stedet må man forstå individet deltagende i fællesskabet og interaktion med andre individer (Gergen, 1992, p.16f).

Gergen forklarer, at der foreligger en traditionel forståelse af, at det enkelte individs moral er et produkt af personlige værdier, holdninger, intentioner, logiske forklaringer etc. Den ovenfor præsenterede forklaring af moral som social konstrueret kan synes at udvande og afvise den traditionelle forståelse af moral. Gergen plæderer dog for, at vi må forstå termerne på en ny måde, således at termerne gennemgår en ontologisk dekonstruktion og en diskursiv rekonstruktion. Dette indebærer, at disse termer på samme måde som moral ikke kan forstås som udtryk for individets personlige mentale tilstand, men derimod er udviklet som sociale konstrukter på lignende måde som moral. Burr forklarer eksempelvis overbevisninger og andre tilsyneladende personlige mentale tilstande som: *“manifestations of discourses, outcrops of representations of events upon the terrain of social life. They have their origin not in the person’s private experience, but in the discursive culture that those people inhabit”* (Burr, 1995, p.50).

Personlige moralske oplevelser såsom *“jeg føler dette er det rigtig at gøre”* og *”at handle sådan ville støde mig og mine principper”* er også produkter af sociale konstruktioner fra hverdagen. Her anvendes de som led i at opretholde sociale ritualer, faste mønstre i interaktion og social handlen, således at der advares imod visse typer af handling, hvilke forsøges forhindret, og anden handling fremmes og får tilkendegivet påskønnelse. De oplevede personlige overbevisninger har dermed en praktisk funktion i den sociale interaktion. Selve sproget omkring moral må dog ydermere forstås som selve fundamentet, eller potentialer om man vil, for handlingsmuligheder i fællesskabet. Tilmed har moralske udtalelser og overbevisninger funktionen at etablere en social identitet, og give andre deltagere i fællesskabet en forestilling om, hvorledes man vil handle i fremtiden, samt sikre at der skabes sammenhæng og sammenhold i fællesskabet (Gergen, 1992, p.16f).

I den forbindelse er det relevant, at Burr beskriver, hvordan man inden for diskurspsykologien anskuer individet som moralsk aktør i den nærværende, lokale kultur. Som moralsk aktør handler individet i interaktion med andre inden for nogle regler og konventioner omkring rigtigt og forkert. Her forøger de moralske aktører at positionere egen identitet så positivt som muligt, således at de fremstår troværdige og anerkendelsesværdige. I forhandlingen om positioner i den moralske sfære kan individer gøre brug

af konstruerede fremstillinger, hvilke tilbyder forklaringer, undskyldninger, retfærdiggørelser og bebrejdelser. Wetherell og Potter (1988) argumenterer for, at sådanne konstruktioner anvendes til at frigøre individer for moralsk ansvar og validere status quo (Wetherell & Potter, 1988, if. Burr, p.135f).

Dermed kan moral og etik forstås som en af de ressourcer et hvert individ kan arbejde ud fra ved at indtage forskellige positioner eller handlingstræk i ”spillet” af social deltagelse i fællesskabet.

4.4 Kritisk refleksion omkring moralens funktion

Til trods for, at moralske påbud har en signifikant rolle i samfundets organisering og det sociale livs sammenhæng, samt beriger vores muligheder i kommunikation, mener Gergen ikke, at man kan tage for givet, at moralsk sprog, etik og værdier er en nødvendighed eller endog ønskværdigt for at opnå det, vi anskuer som et moralsk, struktureret samfund. Blot fordi moral synes at være noget alment og fundamentalt, kan vi altså ikke antage, at det forholder sig således, og heller ikke at dette er bedst for os. Gergen forklarer, at dette dog kan synes sådan grundet vores common-sense forståelse af vore daglige handlinger og rationaliseringer af vores juridiske system. Vi må altså stille os kritiske til alt, der synes at være fundamentalt, en selvfølge, nødvendigt eller måske ligefrem naturgivet.

Der er fænomener i vores samfund, som ikke nødvendigvis er direkte afhængige af moral, men som vi fortolker ud fra en moral diskurs og derfor synes at kunne tillægge en moralsk essens (Gergen, 1992, p.19f). Som et eksempel på en relation, der ikke nødvendigvis kræver nogen form for moral, nævner Gergen baby-forældre relationen, der kan være en tilfredsstillende symbiose uden behov for moral. Samtidig vil mange venskaber, kollegiale relationer og lignende fungere gensidigt tilfredsstillende uden moralske påbud. Derfor argumenterer Gergen, at oprindelsen af moralsk sprog må forstås i sammenhæng med problemer eller direkte brud med, hvad der opleves som acceptabelt for interpersonelle relationer. Således kommer moral til at angive nogle måder, hvorpå man kan handle *rigtigt* og i overensstemmelse med fællesskabets normer (ibid., p.19f).

Det moralske sprog kan dog ikke ligestilles med god adfærd, men må nærmere anskues som et middel til at undgå dårlig adfærd og opretholde eksisterende handlingsmønstre, hvilke er forhandlet gennem sociale interaktioner og dermed *godkendt* af fællesskabet (ibid). I praksis betyder dette, at moral bliver en retorisk måde at sikre foretrukket levevis, hvilken i samfundet opleves som værende universel. Oplevelsen af, at et fællesskabs moral er universel, har den funktion, at de fortrukne handlinger ikke udfordres og fællesskabet styrkes, samtidig med at fællesskabet kan hævde sig over andre grupper og deres moral. Fordi forskellige fællesskaber kan have ulige standarder for *god opførsel*, kan andre fællesskaber med anden moral komme til at virke udfordrende på det eksisterende og fastlagte i et samfund. Dette må forstås i sammenhæng med at andre værdier og moral kan opleves som en trussel imod fællesskabets eksisterende, fælles godkendte adfærd, samtidig med at miskredit af et andet fællesskab samtidig styrker egne værdier (ibid., p.20f).

Idet Gergen netop formoder at moralens funktion er af pragmatisk karakter, og har til hensigt at opretholde eksisterende rammer for handling, stiller Gergen spørgsmålstejn ved, hvorledes moralsk sprog er den bedste måde at sikre og bedre kvaliteten af det sociale og kulturelle liv. Samtidig må vi overveje, om der er alternative muligheder for at opnå det samme eller noget der kunne være bedre (ibid.).

5 Prostitution

Med udgangspunkt i Peter Thielsts fremlægning af, at et samfunds moral kommer til udtryk i dettes regler, påbud, forbud og indirekte kulturelle anvisninger, som tager udgangspunkt i visse etiske, overordnede retningslinjer, er det her i redegørelsen af prostitution valgt at undersøge og fremlægge nogle af disse forhold. Således vil redegørelsen af prostitution fokusere på forhold, der rører noget om samfundets moral, herunder dansk lovgivning. Slutteligt introduceres tre fremtrædende prostitutionssyn.

5.1 Et historisk overblik over prostitution

Den historiske gennemgang er udarbejdet med udgangspunkt i Merete Bøge Pedersens historiske analyse *Prostitution og Grundloven* samt e-museum.dk². Bøge Pedersen og e-museum.dk skildrer, hvorledes Danmarks prostitutionslovgivning fortæller historien om en afgrænset persongruppe og om samfundets syn på seksualitet, ægteskab og moral (ibid., p.21; e-museum.dk).

Anskuelsen af prostitution har if. Bøge Pedersen ændret sig fra senmiddelalderens accept over til straf og fordømmelse videre til tolerance (Bøge Pedersen, 2007, p.14). Den tidligste bestemmelse vedrørende prostitution i Danmark er at finde i Kong Hans' håndfæstning tilbage i 1496. Her sigtede bestemmelserne hverken på at opretholde ærbarhed eller sædelighed. Helt overordnet synes senmiddelalderens syn på de prostituerede præget af accept, og de prostituerede blev beskyttet mod vold og overlast (ibid., p.24).

I takt med at kristendommen fik en stadig større rolle i det danske samfund, blev sex uden for ægteskab anskuet som værende en synd, og kønssygdomme blev anskuet som Guds straf for at bedrive hor. Dette betød ikke blot skærpnings overfor prostituerede, men ønsket om sædelighed rettede sig mod hele samfundet. I år 1683 blev prostitution for første gang forbudt ved lov i Danmark og både kirken samt statsmagten forfulgte her de prostituerede eller løse kvinder med hårde straffe, og de prostituerede blev anskuet som en trussel mod samfundsordenen, ægteskabet og moralen (ibid., p.24f). Ifølge e-museum var det ligeledes ulovligt at besøge en prostitueret, hvilket kunne straffes med fængsel. Af e-museum påpeges det dog, at det synes meget tvivlsomt, at straffe for besøg hos en prostitueret på noget tidspunkt er blevet håndhævet.

Borgerskabets pæne dyder og normer prægede 1800-tallet. Nogle af de vigtigste dyder var selvbeherskelse og selvdisciplin af bl.a. seksualiteten. I samtiden herskede den opfattelse, at hvor anstændige, borgerlige kvinder kunne beherske deres seksualitet, så manglede mænd denne evne. Prostituerede fungerede her som en slags sikkerhedsventil,

---

² www.e-museum.dk er udgivet af EMU, Danmarks Undervisningsportal. Det anvendte materiale er udarbejdet af [Københavns Bymuseum](#), [Københavns Stadsarkiv](#) og [Skoletjenesten](#)

hvor mænd kunne få afløb for deres dyriske drifter, hvilket også sikrede samfundets anstændige kvinder mod seksuelle tilnærmelser eller overfald. Prostitution blev således af mange anskuet som en nødvendighed i samfundet (e-museum.dk).

Ønsket om sædelighed men den samtidige accept af mænds benyttelse af prostitution vakte sidst i 1800-tallet langsomt større forargelse blandt særligt kvinderne i det pæne borgerskab. Her kan spores forskellige kritikere, men *Sædelighedsfejden* blev benævnelsen for en længere samfundsdebat, hvor bl.a. Elisabeth Grundtvig er fortaler for, at mænd må lære at være kyske og trofaste, samt at prostitution, voldtægt og anden elendighed måtte udryddes. Et argument var, at mænd ikke burde udnytte og nedværdige kvinder til egen tilfredsstillelse. Samtidig blev kvindens kyske natur anvendt som et stærk kort i ligestillingskampen mellem mænd og kvinder for at opnå personlige og politiske rettigheder for kvinderne. Kvinderne i 1800-tallet lagde i den forbindelse vægt på, hvorledes kvinder og mænd af natur er forskellige, og at sædeligheden måtte forstås som et område, hvor kvindens natur var et bedre grundlag for et godt samfund end mandens. Argumentet var dengang, at kvinden derfor måtte ligestilles med manden i samfundet. Ved e-museum peger man på, at dette dog betød, at de prostituerede stod i endnu dårligere lys end tidligere (e-museum.dk).

I 1930 blev lovgivning omkring prostitution ændret således, at prostitution som bierhverv ikke længere var strafbart. Stadig var det dog strafbart at have prostitution som primær indtægtskilde. Først i nyere tid blev prostitution afkriminaliseret igennem en lovændring i 1999. Således blev det gjort straffrit at sælge sex. Samtidig blev den seksuelle lavalder for prostitution hævet til 18 år, således at det for sexkunden blev strafbart at købe sex af unge under den alder (Kofod et al., 2011, p. 327. Dermed er det i dagens Danmark hverken ulovligt at prostituere sig eller købe sex.

5.2 Samfundets officielle tilgang til prostitution

”Jeg har en GOD arbejdssituation. Fra mediernes side kunne det være fedt, hvis de også skrev om piger, der ikke var stakler, sexslaver, incestofre, misbrugere - men om ganske almindelige piger, der har taget et valg som mig” (Ann , 47 år., prostitueret igennem ca. 4,5 år.)

Afkriminaliseringen af prostitution i Danmark er ikke ensbetydende med, at prostitution anerkendes officielt. Eksempelvis anskues prostitution ikke som et legalt erhverv i Danmark, hvilket det gør i andre Europæiske lande såsom Holland, Tyskland og Tjekkiet. Ydermere kan de prostituerede ikke registrere sig i en a-kasse eller nyde godt af de hertil hørende rettigheder. Regeringen betegner derimod prostitution som et *socialt problem* og har med udgangspunkt heri vedtaget handleplaner på området, hvilke bl.a. indebærer socialstyrelsens generering af viden, opsøgende socialt arbejde blandt prostituerede, rådgivning og anden hjælp til prostituerede, professionelle og kunder (Hækkerup et al., 2012; Kofod et al., 2011, pp.327-334; www.socialstyrelsen.dk).

Således er regeringens tilgang til prostitution tydeligvist værdiladet omkring prostitution. Ligeledes indebærer straffelovens §233 at, ” *Den, som opfordrer eller indbyder til utugt eller stiller usædelig levevis til skue på en måde, der er egnet til at forulempe andre eller vække offentlig forargelse, straffes med bøde eller fængsel indtil 1 år*” (Straffelovens kap. 24, if. www.retsinformation.dk). En sådan gældende paragraf indeholder et tydeligt signal om, at prostitution kan støde den almene dansker.

Med Sverige, Norge og Finland som forbillede har man også i Danmark både politisk og i medierne diskuteret, hvorvidt det vil være en fordel at kriminalisere prostitutionskunden. Opbakningen til denne delvise kriminaliseringsmodel kan forstås ud fra ønsket om at begrænse efterspørgslen og dermed omfanget af prostitution (Kofod et al., 2001, pp.331-335). Socialdemokraternes Mette Frederiksen åbnede denne diskussion tilbage i år 2002, og i 2012 blev debatten igen aktuel. Denne gang konkluderer regeringen med udgangspunkt i anbefalinger fra Straffelovrådet at: ” *et forbud mod køb af seksuelle ydelser formentlig ikke vil have mærkbare positive konsekvenser for de prostituerede. Tværtimod vil et forbud kunne have negative konsekvenser for de prostituerede, fordi det vil øge stigmatiseringen*”. Det er altså en forståelse af, at den offentlige debat, samfundets love og fremstillingen af prostituerede kan have konsekvenser for prostitueredes forhold. Endvidere tilføjes: ” *Det ændrer dog ikke på, at det er nødvendigt, at vi gør noget ved problemet, for mennesker tager skade og bliver ødelagt af et liv i prostitution. Men vi skal først og fremmest sørge for bedre sociale tilbud til prostituerede, der ønsker*

at komme ud af prostitution.” (Hækkerup et al., 2012). Samtidig er det meget tydeligt, at der er et ønske om at begrænse prostitution, det sociale problem, en grundlæggende forestilling om skadevirkninger ved erhvervet, og at de prostituerede derfor bør hjælpes.

5.3 Diskurser vedr. prostitution i medierne

”Medierne vælger altid at udlægge os som stakler, der ikke har valgt selv. De har på ingen måde ønske om at se det anderledes” (Ann, 47 år., prostitueret igennem ca. 4,5 år.)

Videns- og formidlingscenter for Socialt Udsatte (VFC) er en selvejende institution under Socialministeriet, som i år 2004 udgiver resultaterne på en omfattende undersøgelse af mediernes dækning af emner vedrørende prostitution i perioden år 1997-2002. Undersøgelsen bygger på en systematisk registrering af 1.945 artikler publiceret i Politiken, Kristeligt Dagblad, Ekstra Bladet og Jyllands-Posten i perioden 1. januar 1997 til 31. december 2002. I analysen undersøges de 1.945 artikler for temaer, dagbladenes behandling af emnet prostitution og den tematiske udvikling (Sørensen, 2004, p.3). Valget af dagblade begrundes med, at alle aviserne er: *”[...] landsdækkende, at de indbyrdes henvender sig til forskellige grupper i befolkningen, samt at de repræsenterer forskellige holdninger og tilgange til emnet prostitution”* (p.9). I undersøgelsen er der altså en bevidsthed om, at der figurerer forskellige holdninger i samfundet, samt at disse kommer til udtryk i de forskellige aviser.

Analysen af medierne synliggør: *”hvor polariseret den danske prostitutionsdebat fortsat er, samt at pressen er en aktiv medspiller i denne polarisering”* (Sørensen, 2004, p.55). Særligt tydeligt fremtræder den større debat der åbnes, da Mette Frederiksen i 2002 udtrykker ønsket om en kriminalisering af prostitutionskunden, som det er tilfældet i Sverige. Sørensen pointerer, at begge lejre af debatten *”benyttede greb, der virkede strategisk fremmende for deres syn på sagen”*, herunder fortællinger og myter der cirkulerer i samfundet omkring prostitution, forskellige vinkler resultaterne af lovforslaget i Sverige og konsekvenserne heraf, ulige fokus på involverede og mulige etiske overvejelser (ibid., p.5). Fx undlod man at beskæftige sig med køberne af de seksuelle ydelser, samt at forholde sig til prostitution i et bredere etisk perspektiv.

Nogle af de narrativer om prostitution, som ifølge Sørensen (2004) cirkulerede i medierne og anvendtes til at støtte op om avisens egen holdning, var, at prostitution ofte ansuedes som et nødvendigt, socialt onde grundet forskellen mellem mænd og kvinders seksualitet, og dermed beskytter prostitution samfundets kvinder mod voldtægt, samtidig med at prostitution beskrives som *verdens ældste erhverv*, og at det således er naturligt. Samtidig fremstilles de prostituerede som samfundets tabere, der bør hjælpes af anden vej end lovforslag, hvilket kommer til udtryk i regeringen officielle udmelding: ”[...]det er nødvendigt, at vi gør noget ved problemet, for mennesker tager skade og bliver ødelagt af et liv i prostitution ” (Hækkerup et al., 2012). Endvidere foreligger også en mindre repræsenteret fremstilling, hvor de prostituerede beskrives som selvstændige, handlekraftige personer, der har ret til at prostituere sig, og ikke behøver politikernes sociale indsats (pp.55-58). Alt afhængigt af avisens holdning til lovforslaget, blev også Mette Frederiksen fremstillet på meget forskellig vis. If. Sørensens tekstanalyse af 23 artikler i forbindelse med lovforslaget i 2002 blev Mette Frederiksen som person og hendes lovforslag overordnet set modtaget og fremstillet negativt af medierne, idet hun bl.a.: ”[...] blev fremstillet som en uerfaren, infantil og provinsiel politiker” (p.4). I den anden pol af argumentationen anerkendes Mette Frederiksen som en ”modig, værdiorienteret rebel” (ibid., p.5)³.

Afhængigt af mediets holdning til i prostitutionsdebatten skete altså en vinkling af emnet, således at valgte fokus synes at underbygge egen forståelse af emnet, hvilket skete med udgangspunkt i forskellige narrativer omkring prostitution og de prostituerede. Derfor synes dette at være at være et godt eksempel på, hvorledes forskellige af samfundets narrativer omkring prostitution anvendes og kobles, således at vidt forskellige repræsentationer, eller diskurser, anvendes til at fremstille ulige virkelighedsopfattelser. Der synes netop at være tale om, at prostitution fremstilles og anskues ulige igennem:

---

³ At Mette Frederiksens lovforslag oplever en meget negativ medfart i medierne, kan ikke sidestilles med, at medierne eller det øvrige samfund støtter op omkring prostitution. Flere af argumenterne for at undlade at kriminalisere kunden omhandler spørgsmål om den prostitueredes sikkerhed og forestillinger omkring, hvordan man bedst hjælper den prostituerede. Dermed kan der være tilhængere af regeringens politik, som anser prostitution for at være et socialt problem, som alligevel er modstandere af at kriminalisere køberen eller i det hele taget kriminalisere prostitution.

”[...] a set of meanings, metaphors, representations, images, stories, statements and so on that in some way produce a particular version of events”, således at et særligt billede: ” [...]is painted of an event, person or class of persons, a particular way of representing it or in a certain light.” (Burr, 2003, p.64). Således argumenteres det, at de forskellige fremstillinger af prostitution kan forstås med udgangspunkt i Burrs definition af en *diskurs*, og at den polariserede mediedebat kan forstås som udtryk for, at fremstillingen og forståelsen af prostitution, samt hvordan dette bør håndteres, bygger på meget ulige og stærke diskurser.

I undersøgelsen af VFC kobles mediernes forskellige diskurser omkring prostitution til to grundlæggende prostitutionssyn, der cirkulerer i samfundet; det funktionalistiske syn og det (patriarkat)feministiske syn⁴. Disse prostitutionssyn er identificeret i Margaretha Järvinen forskning og bredt anerkendt i Danmark⁵ (Järvinen, 1998, if. Sørensen, 2004, p.57). Senere i aktuelle projekt beskrives de to nævnte prostitutionssyn samt et yderligere, *Prosexfeminismen*. Her i projektet argumenteres det, at prosexfeminismen også er repræsenteret i undersøgelsen af VFC, om end det ikke benævnes således. I VFC-undersøgelsen henviser man til, at der igennem modfortællinger til narrativet om den sårbare og hjælpeløse prostituerede sker en empowerment af de prostituerede. Denne empowerment skal senere vise sig at stemme overens med det prosexfeministiske syn. At prosexfeminismen ikke nævnes i VFC-undersøgelsen, kan muligvis hænge sammen med, at undersøgelsen er næsten ti år gammel og henviser til forskningen af Järvinen fra 1998, hvor det prosexfeministiske perspektiv muligvis endnu ikke fremstod så stærkt i samfundsdebatten, eftersom det prosexfeministiske prostitutionssyn er relativt nyt.

Det kan overvejes, i hvor høj grad pressens fremstilling repræsenterer befolkningens forståelser og holdninger, samt hvor tungt interessen i at skrive gode historier og sælge aviser vægter, således at fremstillingen af prostitution farves heraf. Sørensen peger net-

---

⁴ Til trods for at det i aktuelle projekt antages, at de forskellige prostitutionssyn er udtryk for ulige diskurser i samfundet, er det valgt at vedholde den originale term *prostitutionssyn*, som anvendes af Sørensen (2004).

⁵ Det argumenteres her, at de to prostitutionssyn er bredt anerkendt, eftersom de både betegnes og beskrives i Gads Psykologiske Leksikon (Bjerg, 2007) og i den officielle rapport omkring *Prostitution i Danmark* udgivet af Det Nationale Forskningscenter for Velfærd (Kofoed et al., 2011)

op på, at medierne er en aktiv medspiller i polariseringen af debatten, hvorfor de forskellige aviser må forstås som en aktør i en dynamisk debat. Samtidig antages det, at medierne formidler nyhedsfortællinger, der ikke blot påvirker debatten, men også afspejler forskellige grupper af den almene befolknings virkelighed. I undersøgelsen er man netop opmærksom på at vælge forskellige aviser, der repræsenterer ulige befolkningsgrupper.

5.4 Diskurser vedr. prostituerede

”Ja gu’ er det svært at stå offentligt frem. Der er mange fordomme om piger i min branche (medierne har noget af skylden). Men til syvende og sidste er det fordi, jeg har børn, job og lever helt almindeligt liv. Jeg synes, det ville være herligt, hvis jeg kunne være ærlig og fortælle, hvad jeg også lavede. Men jeg tør ikke, det er jo andre, der ’dømmer’ mig” (Ann, 47 år., prostitueret igennem ca. 4,5 år.)

Beskrivelsen af aktuelle diskurs omkring prostituerede er udfærdiget med udgangspunkt i Jeanett Bjonness’ diskursanalyse. Analysen er udfærdiget i samarbejdet med de sociale myndigheder, og omhandler både en beskrivelse af diskurserne omkring prostituerede, samt hvorledes de prostituerede påvirke i kommunalt støttearbejde. Analysen bygger både bl.a. på observation, interviews med prostituerede vedrørende arbejdet med seksuelle ydelser, stofmisbrug og prostitueredes livshistorie, samt forskningsarbejde for Socialministeriet med fokus på relationen mellem prostituerede og kommunale medarbejdere, herunder interviews med kommunale vejledere. Undersøgelsens overordnede resultat er, at prostituerede forstås som samfundets ofre uden egen stemme og agens, hvilket Bjonness anskuer som havende en undertrykkende effekt på de prostituerede, der gøres hjælpeløse og svage (Bjonness, 2012).

Bjonness beskriver, hvorledes prostituerede historisk set både politisk og socialt er blevet fremstillet som værende anderledes og adskilt fra resten af samfundet, samt at den aktuelle offentlige debat overvejende bygger på generaliseringer og stereotyper omkring prostituerede og deres forhold, holdningerne der er stærkt emotionelle og i mindre omfang bygger på veldokumenteret viden (ibid). Som eksempel på stærk, emotionel retorik

gælder udtalelser som, da en kendt dansk skuespillerinde kalder de prostituerede for *kusser* i tv udsendelsen *God morgen Danmark*, og fortsat taler meget fjendtligt imod prostituerede og deres erhverv. Udtalelsen understøttes næste dag af en talsperson fra 8. marts initiativet, der netop tilkendegiver, at kvinder i mænds øjne reduceres til *kusser*, når de sælger deres krop. En prostitueret udtaler meget modsat, at hun bliver vred over debattens stærke generaliseringer af alle prostituerede og bemærker, at folk glemmer, at prostituerede er forskellige som alle andre mennesker. Ydermere argumenterer flere prostituerede i denne sammenhæng, at de ikke sælger deres krop men en seksuel ydelse (Bjønness, 2012, p.195).

Individuel frihed og retten til at vælge egen levevej bliver meget aktuelt i debatten. Hvor prostituerede tidligere er blevet antaget at være farlige og en trussel mod samfundsordenen, så anskues de nemlig nu som stakler eller ofre med begrænsede handlemuligheder, der ikke selv er i stand til at vælge, men derimod kan være til skade for sig selv. Bjønness advokerer, at den aktuelle diskurs, der betegner prostituerede som ofre, indebærer, at prostituerede anskues som ikke-strafbare (på linje med børn og psykisk syge) og derfor ikke har ret eller status til at kunne udtale sig på deres egne vegne som borger af samfundet, og heller ikke aktivt kan vælge prostitutionen som ønsket erhverv. Dette kommer eksempelvis til udtryk i lovforslaget om at gøre købet, men ikke salget, af seksuelle ydelser strafbar, hvilket som bekendt er gældende i Sverige (Bjønness, 2012).

Bjønness argumenterer, at kombinationen af den emotionelle diskurs, der er fremtrædende i den offentlige debat, kombineret med sparsom dokumentation, generaliseringer og stereotypisering, samt et stærk fokus på det rationelle og handlekraftige individ, betyder, at kvinder, der sælger seksuelle ydelser, af samfundet helt overordnet anskues som patologiske samt som værende grundlæggende anderledes end andre kvinder (Bjønness, 2012).

Det må overvejes, hvorledes diskursen omkring prostitution, som den fremgår af Bjønness' undersøgelse, er særligt domineret af forestillinger af prostituerede som ofre og patologiske, når nu undersøgelsen i høj grad tager udgangspunkt i de prostituerede, som

er i kontakt med offentlige myndigheder, og som netop modtager hjælp af forskellig karakter. Således er der grund til at overveje, hvorvidt det er den svage og hjælpeløse prostituerede, der kommer til udtryk i denne diskurs, og at dette ikke nødvendigvis er samfundets overordnede. Bjønness undersøger dog også diskurser omkring de prostituerede igennem andre kilder, samtidig med at hendes resultater stemmer ganske godt overens med den øvrige litteratur i projektet, hvorfor undersøgelsen antages at være valid og brugbar.

5.5 Fremtrædende prostitutionssyn i kulturen

Både mediernes, forskningens og det øvrige samfunds forståelser af prostitution synes at kunne indordnes under nogle overordnede perspektiver på prostitution. Allerede tidligere i redegørelsen, er der henvist til forskellige prostitutionssyn i samfundet, som kom til udtryk i undersøgelsen af mediernes dækning gennemført af *Videns- og formidlingscenter for Socialt Udsatte*. I undersøgelsen henviser man til forskning udført af Järvinen i 1998, men her i nærværende projekt tages udgangspunkt i mere nutidige Gads Psykologiske Leksikon (Bjerg, 2007) og den officielle rapport omkring *Prostitution i Danmark* udgivet af Det Nationale Forskningscenter for Velfærd (Kofoed et al., 2011). Begge kilder nævner den funktionalistiske forståelse og patriarkatfeminismen. Prosexfeminismen beskrives udelukkende i rapporten *Prostitution i Danmark*, hvilket muligvis kan tilskrives, at dette syn er svagere repræsenteret i samfundet. Følgende præsenteres de tre prostitutionssyn.

5.5.1 Den funktionalistiske diskurs

I den funktionalistiske forståelse af prostitution, ansues prostitution som et naturligt fænomen, der må forstås igennem en biologisk forskel mellem mænd og kvinders seksualitet. Hvor manden har en stærk og promiskuøs seksualdrift, så er kvinder monogamt orienterede og deres seksualdrift er emotionelt bundet. Prostitution fungerer her som en slags sikkerhedsventil, der udligner uligheden mellem mænd og kvinders seksuelle behov. Derfor er prostitution naturligt og lader sig ikke udrydde eller mindske.

Som det fremgår af det korte historiske overblik over prostitution historisk set har disse anskuelser omkring prostitution været repræsenteret i det vestlige samfund helt tilbage i den victorianske tid, hvor prostitution blev tolereret som et nødvendigt onde i samfundet (Bøge Pedersen, 2007). Men hvor prostitution tolereres og er naturligt, så er de prostituerede både socialt, psykologisk eller seksuelt afvigende (Bjerg, 2007, p.479; Kofod et al., 2011, p.28f; Sørensen, 2004, pp.55-58). Som det fremgår af afsnittet ovenfor, har den funktionalistiske opfattelse af prostitution i præget mediernes fremstilling af prostitution under debatten vedrørende kriminalisering af prostitutionskunden tilbage i 2002 (Sørensen, 2004). Fortællingen om prostitution som *verdens ældste erhverv* er eksempel på en af de forestillinger i samfundet, som støtter op omkring det naturlige og uundgåelige ved prostitution, og derfor også modsætter sig en potentiel kriminalisering af erhvervet, sælgeren eller køberen (ibid.).

5.5.2 De feministiske diskurser

Inden for feministisk litteratur er der siden 1970'erne identificeret to meget forskellige perspektiver på prostitution. Hvor den mest fremtrædende, patriarkatfeminismen, har fungeret som en reaktion på funktionalismens prostitutionsforståelse, så er den prosex-feministiske tilgang meget kritisk overfor patriarkatfeminismen (Kofod, 2011).

5.5.2.1 Den patriarkatfeministiske diskurs

Patriarkatfeminismen anskuer prostitution som et eksempel på samfundets kønsstruktur, hvor den herskende manderolle aktivt seksualiserer og undertrykker det socioøkonomisk svagere køn, kvinden. Dworkin beskriver således, at: *"societies are organized so that men have the power they need, to use women the way that they want"* (Dworkin, 1992, p.9, if. Kofod, 2011, p.30). Ydermere lyder det, at prostitution har alvorlige skadevirkninger for de implicerede, hvilket fx også udtrykkes i regeringens udmelding i 2012: *"[...]det er nødvendigt, at vi gør noget ved problemet, for mennesker tager skade og bliver ødelagt af et liv i prostitution"* (Hækkerup et al., 2012). Denne forståelse har været udgangspunktet for en væsentlig del af forskningslitteraturen omkring eventuelle sociale, psykologiske og seksuelle skader for de prostituerede. Særligt tilbage i 1980'erne og 1990'erne interesserede man sig eksempelvis for prostitueredes forsvar- og beskyttelsesstrategier. Et af feminismens argumenter for, hvad der kan være årsag til,

at prostituerede bliver skadede for livet, tilskrives antagelsen om at selvidentitet og seksualitet hænger uløseligt sammen, og at prostitution dermed fremmedgør den involverede, idet vedkommende gøres til objekt for en andens seksuelle drift og ikke anerkendes som helt menneske (Bjerg, 2007, p.479; Kofod et al., 2011, pp.29f). En udtalelse, der særligt stærkt synes at repræsentere dette synspunkt, kommer fra den tidligere leder af den kristne hjælpeorganisation Reden, som har væresteder for prostituerede i Danmarks tre største byer (www.Reden.dk). Den daværende leder Dorrit Otzen udtaler i forbindelse med afkriminaliseringen af prostitution i 1999, at: "*Men buy women in pieces; Vagina, mouth, hand, anus. Each part has its own price.*" (Otzen, 2002, if. Bjønness, 2012, p.194).

5.5.2.2 Den prosexfeministiske diskurs

I prosexfeminismen advokerer man for, at prostituerede er selvstændige, seksuelle subjekter, der har ret til at vælge et erhverv, hvor de sælger en seksuel ydelse. Prostitution anskues her som et erhverv på lige fod med andre erhverv, og derfor introduceres også begrebet *sexarbejder*, som skal underbygge at salget af seksuelle ydelser kan side-stilles med andre former for kropsliggjort arbejde, eksempelvis massage. Prosexfeminister kæmper derfor gerne for sexarbejderes rettigheder og bedre arbejdsforhold (Bjerg, 2007, p.479; Kofod et al., 2011, pp.30f). I Danmark er det bl.a. SIO (Sexarbejdernes Interesseorganisation), der kæmper for at bedre de prostitueredes arbejdsforhold og rettigheder, samt Sexarbejde.dk og Seksualpolitisk Forum, der gør en indsats for at, bryde med offer-forestillinger omkring de prostituerede. På Sexarbejde.dk beskriver prostituerede deres glæde ved arbejdet, hvad de værdsætter i dages arbejdsdag, hvorfor de valgte prostitution, samt hvordan de oplever sig misforstået af ensidige myter i samfundet. En kvinde med kaldenavnet Ann, fortæller: "*Jeg får ros, bliver bekræftet, får berøring. Jeg føler, at jeg gør en "forskel" i mange mænds liv*", og fortsætter: "*Medierne vælger altid at udlægge os som stakler, der ikke har valgt selv. De har på ingen måde ønske om at se det anderledes*". (Sexarbejde.dk). En anden kvinde, der kalder sig A.A., arbejder som sygeplejerske og har været prostitueret "*on and off*" i tyve år. Om regeringens tiltag fortæller hun: "*Nej, de synes, vi sexarbejdere skal hjælpes ud af vores forfærdelige liv. Mit liv er ikke forfærdeligt. Jeg har et godt liv både som prof luder og som sygeplejerske i mit offentlige liv*" (ibid.).

Undersøgelse af problemfelt

5.6 Introduktion til analytisk tilgang

Før påbegyndelsen af analysens første del, undersøgelsen af Funktionalismen, vil analysemetoden introduceres. Analysen af Funktionalismen efterfølges af anden analysedel, Patriarkatfeminismen.

5.6.1 Sammenhæng mellem prostitutionssyn og moralforståelse

Ifølge Gergen foreligger der en traditionel forståelse i samfundet af, at der er en sammenhæng mellem et individs moral og dets holdninger, værdier, overbevisninger mfl. Sammenhængen eksemplificeres i følgende: En person, som er af overbevisningen, at prostitution er skadeligt for den implicerede kvinde, idet den prostituerede reduceres til at være et tilfredsstillelsesobjekt, og herigennem skades for livet af erhvervet (et patriarkatfeministisk prostitutionssyn), vil med stor sandsynlighed give udtryk for, at prostitution af samme årsag er amoralsk og i den forbindelse have en holdning om, at de prostituerede bør hjælpes til et bedre liv uden prostitution samt måske endda tænke at prostitution bør forbydes ved lov (jf. Den socialt konstruerede moral).

Også Burr (1995) antager, at personlige mentale tilstande er socialt konstruerede, og dermed ikke kan forstås som udtryk for en personlig, mental kerne. Som eksempel på en af disse tilsyneladende personlige mentale tilstande, nævner Burr *holdninger*, idet disse opleves som værende noget vi bevidst har taget stilling til og valgt. *Holdninger*, herunder prostitutionssyn, og andre tilsyneladende personlige mentale tilstande (såsom moralforståelser) må if. Burr forstås som: “*manifestations of discourses, outcrops of representations of events upon the terrain of social life. They have their origin not in the person’s private experience, but in the discursive culture that those people inhabit*” (Burr, 1995, p.50).

Der synes altså at være en sammenhæng mellem holdninger, moral, overbevisninger etc., og ydermere argumenterer Burr, at disse tilsyneladende *personlige, mentale tilstande* må forstås som værende socialt konstruerede. Allerede i redegørelsen blev det med udgangspunkt i Burr (2003) argumenteret, hvorledes de i samfundet fremtrædende

prostitutionssyn kan forstås som diskurser og herigennem af socialt konstrueret karakter (jf. Diskurser vedr. prostitution i medierne). Med udgangspunkt i ønsket om at undersøge, hvorledes det kan forstås, at prostitution bliver genstand for moralske domme, og den tilsyneladende sammenhæng mellem holdninger, værdier og moral, synes det relevant at undersøge de i samfundet fremtrædende prostitutionssyn i udforskningen af problemformuleringen.

5.6.2 Udvalgte diskurser som udgangspunkt i analysen

Ifølge Sørensen (2004) undersøgelse for *Videns- og formidlingscenter for Socialt Udsatte* er fremstillingen af prostitution i medierne polariseret, hvilket i undersøgelsen tolkes som udtryk for, at der også i befolkningen synes at være ulige holdninger om prostitution. I undersøgelsen konkluderes det, at de mest anvendte narrativer omkring prostitution og de prostituerede kan knyttets til prostitutionssynene; Funktionalismen og Patriarkatfeminismen (p.55-58). Som bekendt argumenteres det her i opgaven, at også det prosexfeministiske prostitutionssyn i mindre omfang er repræsenteret i medieundersøgelsen (jf. Diskurser vedr. prostitution i samfundet). Ydermere argumenteres det, at prostitutionssynene kan forstås som diskurser. To grundlæggende diskurser/prostitutionssyn, der særligt synes meningsfulde at beskæftige sig særligt med i analysen er funktionalismen og patriarkatfeminismen, idet der her forekommer en moralsk fordømmelse af enten den prostituerede (funktionalismen) eller prostitution (patriarkatfeminismen). Idet fordømmelsen af prostitution er meget åbenlys i patriarkatfeminismen, argumenteres det her, at denne diskurs kan blive helt central til at besvare afhandlingens problemformulering. Den funktionalistiske diskurs kan synes mindre oplagt i opgaven, hvorfor argumentationen for inddragelsen heraf kræver mere forklaring. Dette uddybes i følgende analyseafsnit. Ydermere kan det være interessant at undersøge, hvordan prosexfeminismens meget anderledes tilgang kan forstås i denne kontekst, eftersom der her bydes en meget anderledes forståelse.

5.6.3 Analysemetode

Burr (2003) beskriver, at mennesker i interaktion aktivt anvender sprogets muligheder for at iværksætte meningsfulde og positive identiteter og versioner af hændelser, således

at vi selv fremstilles positivt. Dette betyder, at en begivenhed, handling eller identitet (etc.) tillægges forskellig mening, idet vi som deltagere i interaktioner ikke er neutrale, men har vores egne interesser, som vi repræsenterer og sætter i spil. Dermed er meningen af ord, handlinger eller hændelser ikke neutrale, men vil altid blive tillagt værdi, hvilken indgår som del af konstruktionen af forskellige narrativer (pp.56-61; jf. Diskurser). Således foreligger der, ifølge Burr (2003), en sammenhæng mellem de forskellige fremstillinger af et fænomen og bagvedliggende interesser. Foucaults teori indebærer i den forbindelse en beskrivelse af, hvorledes de dominerende diskurser er forbundet med magt og forskellige gruppers interesser, eftersom en diskurs er med til at definere social praksis og dermed de forhold, som mennesker lever under (ibid.).

Fordi der ifølge Burr og Foucaults teori er en sammenhæng mellem forskellige samfundsgruppers interesser, holdninger, diskurser og moral, samt at dette kommer til udtryk i den sociale praksis, synes det relevant her i projektet at undersøge mulige underliggende interesser og følgende konsekvenser for den sociale praksis, der er forbundet med diskurserne omkring prostitution. Analysen vil altså tage udgangspunkt i diskurserne funktionalismen og patriarkatfeminismen, og fordi det er diskurser, som får verden til at fremtræde, synes det meningsfuldt, at denne socialkonstruktivistiske undersøgelse indebærer en udforskning af relevante processer og sociale samspil samt sproget, som er afgørende i de udvalgte diskurser.

6 Funktionalismen

Den funktionalistiske diskurs er den af samtidens prostitutionssyn, som historisk set har været fremtrædende længst tid og hermed været fundamental i samfundet. Det falder derfor naturligt at starte analysen her. Først og fremmest er det interessant, at diskursen indebærer, at prostitution er et naturligt fænomen. Dermed kan det synes, at en analyse af funktionalismen umiddelbart falder uden for besvarelsen af projektets problemformulering, hvor det ønskes undersøgt, hvorledes det *kan* forstås, at prostitution *bliver* genstand for moralske domme. Diskursen er dog af flere årsager alligevel interessant for aktuelle opgave. Helt grundlæggende er diskursen interessant, fordi den er så tydeligt repræsenteret i vores aktuelle samfund og her udfordrer antagelsen om, at prostitution *er*

forkert. Ydermere er diskursen interessant, fordi den har eksisteret så mange år side om side med en lovgivning, hvor prostitution var kriminelt og blev straffet. Dermed udfordrer denne diskurs både det, at prostitution *bliver* genstand for moralske domme samt den danske lovgivning. Samtidig er diskursen relevant for aktuelle projekt, fordi diskursen trods accept af prostitution alligevel indebærer fordømmelse af de prostituerede. Slutteligt er diskursen interessant, idet patriarkatfeminismen, hvilken som bekendt er særdeles kritisk overfor prostitution, ifølge Kofod et al. (2001) er en reaktion på funktionalismens tilgang til prostitution. Afslutningsvis i denne første del af projektets analyse vil mulige årsager til fordømmelse af prostitution kort diskuteres.

Aktuelle, første del af projektets analyse vil indeholde en gennemgang af sammenhæng mellem Funktionalismen, og hvorledes denne har haft indvirkning på en række praktiske forhold i samfundet. Ydermere vil Funktionalismen undersøges med udgangspunkt i diskurser om heteroseksuelle relationer med henblik på at forstå fordømmelsen af prostituerede.

6.1 Den naturlige mand og den afvigende prostituerede

Hvor kvindens seksualitet i funktionalismen antages at være bundet til emotioner samt monogamt orienteret, så tilskrives mænd en stærk, promiskuøs seksualitet. Prostitution fungerer her som samfundets sikkerhedsventil for at imødekomme mænd og kvinders ulige seksualdrift. Fordi kvindens seksualitet if. den funktionalistiske diskurs er monogam og emotionelt bundet, synes det at prostituere sig grundlæggende at støde imod kvindens natur, da kvinden burde udleve sin seksualitet i faste parforhold. Sex i andre sammenhænge tilsvarende altså ikke kvindens ønsker/natur. Mænd derimod kan søge seksuel tilfredsstillelse i prostitution, hvilket her forstås som naturlig grundet deres stærke seksualitet. Det bliver her interessant, at diskursen indebærer, at prostitution antages at være naturligt og uundgåeligt, når nu det strider imod kvindens natur at prostituere sig. En logisk tanke kunne være, at prostitution ikke burde forekomme, såfremt kvindens, den prostitueredes, seksuelle natur, behov og ønsker blev tilgodeset. Det må derfor overvejes, om diskursen implicerer, at det i højere grad er kvinders natur at tjene man-

dens behov frem for de egne, eller om mænds behov bare vurderes vigtigere end kvinders behov. Dette synes dog ikke entydigt i diskursen, idet den prostituerede i diskursen anskues som værende socialt, psykologisk eller seksuelt afvigende ifht. andre kvinder, hvilket muligvis bliver en *forklaring* på, at hun er prostitueret (jf. Funktionalismen). I den funktionalistiske diskurs kan den prostituerede dermed ikke sidestilles andre kvinder. Denne forestilling om de prostituerede er if. Bjønness (2012) aktuelt repræsenteret samfundet. Med udgangspunkt i sin analyse af diskursen omkring prostituerede beskriver Bjønness, hvorledes prostituerede helt overordnet anskues som patologiske samt som værende grundlæggende anderledes end andre kvinder.

Det argumenteres her, at den prostituerede i den funktionalistiske diskurs fremstår som den ”forkerte”, den afvigende, hende som er anderledes end ”normale” kvinder og resten af samfundet. Meget anderledes synes manden, køberen, at fremstå som naturlig eller neutral. Køberen har som andre mænd en naturlig promiskuøs seksualitet, og prostitution er derfor naturligt.

Som dominerende prostitutionsdiskurs bliver funktionalismen muligvis stærk og svær at udfordre, idet denne indebærer forestillingen om noget naturgivet eller endegyldigt, og den grundlæggende natur/biologi ikke sådan umiddelbart lader sig diskutere. Burr (2003) beskriver, hvorledes det i samfundet ret generelt antages, at vores seksualitet kan forklares med biologi og evolutionsteorier (p.41f). Disse antagelser omkring seksualitet får ifølge Burr en moralsk karakter, eftersom det naturlige anskues som værende normalt og dermed som noget, som der bør følges i samfundet (ibid.) For at den funktionalistiske diskurs overhovedet kan opstå/opretholdes i samfundet, må der altså samtidig foreligge nogle forestillinger om, at mænd og kvinder er forskellige på en række områder, samt at biologien her er en afgørende faktor. Det argumenteres derfor, at funktionalismen bl.a. bygger på/understøttes af diskurser omkring kønsforskelle, seksualitet og biologi. Diskurser kan dermed være afhængige af hinanden dermed. En diskurs kan tage udgangspunkt i andre diskurser, og således kan det blive kompliceret at forstå, hvad der helt konkret ligger til grund for en given diskurs.

6.1.1 Praktiske konsekvenser af den funktionalistiske diskurs

Fordi den funktionalistiske diskurs historisk set har været særligt dominerende, synes det med udgangspunkt i Foucault meningsfuldt at overveje en sammenhæng mellem diskursen og nogle praktiske forhold i samfundet. Foucault beskriver netop, hvorledes en kulturs mest fremtrædende diskurs er tæt forbundet med magt, idet denne er udgangspunktet for social praksis. Konsekvenserne af en diskurs kan således være, at nogle handlinger fremmes og visse grupper styrkes, mens at andre handlinger og grupper marginaliseres. Dette kan ske via institutionalisering, såsom lovgivning.

Den funktionalistiske diskurs, som netop indebærer, at den prostituerede er *forkert* og køberen *neutral*, synes i praksis at komme til udtryk i, at man historisk set overvejende fokuserer på den prostituerede og ikke på køberen i spørgsmål om lovgivning, moral og intervention. Eksempelvis blev prostituerede if. e-museum især efter reformationen i 1536 betragtet som syndefulde fristerinder, som fordærvede samfundets moral (e-museum, Fra afstraffelse til kontrol). I år 1683 blev prostitution for første gang forbudt ved lov i Danmark, og de løse kvinder blev her mødt med hårde straffe. Til trods for at mandlige købere principielt kunne straffes med fængsel, er det som tidligere redegjort meget tvivlsomt, at denne lov på noget tidspunkt er blevet håndhævet. Ydermere indebar loven fra 1874, at de prostituerede blev registreret som *offentlige Fruentimmere*, hvilket indebar myndighedernes sundhedsmæssige undersøgelser og kontrol med bopæl. Den statskontrollerede prostitution indebar ingen kontrol med køberen (jf. Prostitution historisk set). Mere aktuelt beskriver Sørensen (2004), at man i mediernes (Politiken, Kristeligt Dagblad, Ekstra Bladet og Jyllands-Posten) behandling af Mette Frederiksens lovforslag om kriminalisering af kunden overordnet undgår at beskæftige sig med køberen af den seksuelle ydelse, og dette til trods for at køberen netop er fokuset i lovforslaget. Således synes der på forskellig vis igennem historien at have været opmærksomhed omkring den prostituerede og hendes erhverv, hvilket tidligere medførte straffe og kontrol. Køberen har dog hverken tidligere eller i aktuelle samfund måttet opleve en lignende bevågenhed.

Selvom prostitution officielt igennem mange år har været enten ulovligt eller benævnt som problematisk af forskellige årsager, lader det til at køberen og sælgeren af samfun-

det er blevet tillagt et ulige ansvar. Burr beskriver meget aktuelt, at en hvilken som helst repræsentation vil implicere nogle følger, der kan komme nogle grupper til gode og kan bringe andre i dårligt lys (Burr, 2003, p.68f). Dette ulige ansvar synes at kunne genfindes i den funktionalistiske diskurs. Det, at de prostituerede i diskursen anskues som værende seksuelt, psykologisk og socialt afvigende, kan være afgørende for, at disse i praksis bliver målet for intervention til trods for, at der ikke forekommer prostitution uden både en køber og sælger. Den fremtrædende repræsentation af de prostituerede, som impliceres i den funktionalistiske diskurs omkring prostitution, kan således meget vel være afgørende for, at det er de prostituerede marginaliseres af samfundet. Ifølge den funktionalistiske diskurs ”passer” de prostituerede ikke ind i samfundet til trods for, at prostitution er naturligt (jf. Funktionalismen). I praksis kom dette til udtryk i, at de prostituerede blev straffet eller underlagt statslig kontrol, hvorimod mandlige købere gik fri for straf. Lovgivningen og hvorledes denne i praksis udføres kan ud fra Foucaults termer siges at være en institutionalisering af den funktionalistiske diskurs. Således får en socialt konstrueret diskurs nogle praktiske konsekvenser, som danner rammerne for de prostitueredes færden. Siden år 1999 er køber og sælger for første gang i dansk lovgivning ligestillet i praksis. Alligevel er det i undersøgelsen af Sørensen (2004) påfaldende, at mediernes håndtering af emnet bærer præg af, at køberen undlades i debatten. En del af argumentationen for ikke at kriminalisere kunden af seksuelle ydelser handlede om, at kriminaliseringen kunne have negative konsekvenser for den prostitueredes sikkerhed, samt at en kriminalisering ikke synes at være den bedste måde for at bekæmpe det *sociale problem* (Sørensen, 2004). Således synes der, at være sket en kvalitativ ændring i indsatsen omkring prostitution. Hvor den prostituerede tidligere handlede ulovligt ved salget af seksuelle ydelser og blev straffet herfor, så er hun nu afkriminaliseret, man betænker hendes sikkerhed og forsøger at hjælpe hende ud af prostitutionen igennem sociale foranstaltninger (jf. Prostitution historisk set; Samfundets officielle tilgang til prostitution). Denne udvikling i synes på den prostituerede fremgår ligeledes af Bjønness’ undersøgelse. Bjønness beskriver netop, at de prostituerede tidligere blev anskuet som værende en trussel mod samfundet, men nu forstås meget anderledes som samfundets ofre (jf. Diskurser omkring prostituerede og konsekvenser heraf i). Det forandrede syn på og den håndtering af de prostituerede kan meget vel forstås i sammenhæng med patriarkatfeminismens fremkomst, hvilket vi vender tilbage til senere i pro-

jektets analyse af den patriarkatfeministiske diskurs (jf. Patriarkatfeminismens anskuel-
se af den prostituerede).

6.1.2 Tabere og vindere af den sociale praksis

Til trods for at diskursen omkring de prostituerede har ændret sig med tiden og selve
håndteringen af kvinderne ikke længere indebærer straf, men derimod hjælp til at kom-
me ud af prostitutionen, synes der til stadighed at være et særligt fokus på den prostitue-
rede og ikke på køberen. Dette bliver tydeligt, når mediernes behandling af Mette Fre-
deriksen's lovforslag undlader køberen i diskussionen. Helt overordnet lader det til, at
den funktionalistiske diskurs indeholder en forståelse af prostitution, som placerer den
prostituerede som taberen, den forkerte, hvorimod køberen forbliver neutral. Som tabe-
ren af diskursen oplever den prostituerede igennem mange år at handle kriminelt eller at
blive straffet. Hvor den prostituerede synes at være den umiddelbare taber i denne dis-
kurs, så argumenteres det her, at funktionalismen kommer den mandlige køber til gode.
Den mandlige køber mødes netop med en vis implicit accept, forståelse og neutralitet,
og en forståelse af biologi og seksualitet anvendes som forklaring på, eller retfærdiggø-
relser for, hans handlinger.

Ifølge Burr (2003) sker udviklingen af værdiladede repræsentationer gennem interakti-
on, hvor vi alle forsøger at iværksætte meningsfulde og positive identiteter eller versio-
ner af hændelser, således at vi selv fremstilles positivt (pp.56-61). Det lader til, at den
mandlige køber har haft held med (eller gode forudsætninger for), at fremstille sin iden-
titet positivt. En af de mulige forudsætninger for at blive fremstillet positivt er, at mænd
i sin tid havde bedre personlige og politiske rettigheder end kvinder og dermed helt ge-
nerelt stod stærkere i samfundet (jf. Et historisk overblik over prostitution). Følgende vil
der ses nærmere på, hvilken interesse der, med udgangspunkt i den funktionalistiske
diskurs' logik, kan være bag forekomsten af prostitution for kvinder.

6.1.2.1 Kvindelig interesse bag forekomsten af prostitution

Den funktionalistiske diskurs synes at indebære forestillingen om, at tilstedeværelsen af
prostitution beskytter samfundets "normale" kvinder. Tilbage i 1800-tallet havde man
ifølge e-museum.dk en forståelse af, at prostitution var en sikkerhedsventil, hvor mænd
kunne få afløb for deres dyriske drifter, hvilket således sikrede samfundets anstændige

kvinder mod seksuelle tilnærmelser eller overfald (jf. Prostitution historisk set). Sørensen (2004) beskriver i tråd hermed, at der også mere nutidigt cirkulerer lignende forestillinger i samfundet, hvilket kom til udtryk i mediernes dækning i perioden år 1997-2002. Her fremgik bl.a. den funktionalistiske forestilling om, at prostitution kunne forstås ud fra den grundlæggende forskel mellem mænd og kvinders seksuelle behov, samt at prostitution i den forbindelse beskytter samfundets kvinder mod fx voldtægt (jf. Diskurser vedr. prostitution i medierne). At voldtægt anskues som værende moralsk *forkert*, antages her i projektet at være en meget almen forståelse i Danmark. Den funktionalistiske fremstilling indebærer i den forbindelse, at prostitution er et middel til at beskytte imod voldtægt, men samtidig en formaning om, at kvinder kan være ofre for overgreb. Med udgangspunkt i funktionalismens logik har samfundets ”normale” kvinder dermed en interesse i forekomsten af prostitution, idet deres egen sikkerhed bedres imod mandens drifter. I funktionalistisk optik, indtager prostitution den funktion, at ”den gode relation” mellem ”normale” mænd og kvinder kan opretholdes. Umiddelbart forklarer det dog ikke en kvindelig interesse i at fordømme prostituerede. Ydermere åbner det op for spekulationer omkring rationalet bag, at mænd har sex med nogle ”ikke normale” eller ”ikke anstændige” kvinder, mens de ”normale” kvinder skal beskyttes. Hvilken forståelse af mænd, kvinder og kønsroller der ligger bag disse forestillinger, og hvorvidt disse forestillinger kan belyse fordømmelsen af de prostituerede undersøges i følgende afsnit.

6.1.3 Fordømmelsen af de ”slemme” piger

Noget forenklet fremstillet lader det til, at kvinder i det funktionalistiske prostitutions-syn kan deles op i to forskellige grupper kvinder. De ”normale” kvinder, som skal sikres mod voldtægt og overgreb, og så de prostituerede, hvilke fordømmes og som mænd frit kan have sex med. Dermed synes der at forekomme en sontring mellem de ”gode” og de ”ikke gode” kvinder. Ydermere fremstår det ”naturligt”, at ”gode” mænd er sammen med det de ”dårlige” kvinder. Denne sontring mellem prostituerede og ”normale” kvinder kommer helt aktuelt til udtryk i Bjønness’ undersøgelse af diskursen omkring prostituerede (Bjønness, 2012). Der sker altså en sontring mellem kvinder i funktionalismen, og det synes at være en logisk slutning, at mænd frit kan være sammen med ”ikke gode” kvinder. Dette findes interessant og vil derfor følgende undersøges med udgangspunkt i

Hollways analyse omkring diskurser for heteroseksuelle relationer og Burrs forståelse af *subjektpositioner* (Hollway, 1984; 1989, if. Burr, 2003, p.111-113). Først gennemgås Burr, idet denne teoretiske forståelse danner forståelsesramme for den af Hollway inddragede teori. I analysen skal det vise sig, at rationalet bag opdelingen af kvinder i ”gode” og ”ikke gode” er relevant til forståelsen af fordømmelsen af den prostituerede og køberens ”frikendelse” for ansvar.

6.1.3.1 Subjektpositioner og diskurser omkring heteroseksuelle relationer

Burr (2003) redegør, hvorledes forskellige diskurser kan være med til at definere vores identitet, idet hvert individ vil identificere sig med og forstås af andre ud fra mulige repræsentationer eller forestillinger, som kan tilknyttes individet. Eksempelvis vil der forekomme nogle diskurser forbundet med det at være gammel, kvinde, karrieremenneske eller opvokset i et socialt belastet område. Hver diskurs indebærer visse positioner, som individet kan indtage, og her har hver position en række muligheder og begrænsninger. En sidste mulighed er at forsøge at modsætte sig de tilstedeværende positioner. Dette kan dog if. Burr være en udfordring, idet vi som mennesker defineres og forstås igennem positionerne af andre mennesker (Burr, 2003, pp.111-113). Teorien om subjektpositioner bliver relevant i den følgende analyse, idet Hollways undersøgelse tager afsæt forståelsen heraf. Hollways undersøgelsesresultater vedrørende diskurser omkring heteroseksuelle relationer skal vise sig at være meningsfulde til at forstå opdelingen mellem ”normale” kvinder og prostituerede.

Med udgangspunkt i en analyse af eget interviewmateriale identificerer Hollway tre diskurser omkring heteroseksuel seksualitet; 1. Den mandlige seksualdrift (The Male Sex-Drive Discourse), og 2. Det monogame forhold (The Have-Hold Discourse), 3. lige ret til seksuel udfoldelse (The Permissive Discourse). Førstnævnte diskurs indebærer, at mandlig seksualdrift forstås som værende kraftig og betinget af biologi, hvorfor mænd vil søge (og har ret til) at tilfredsstille denne drift. Her anskues kvinder som objekt for seksuel tiltrækning, idet manden (subjektet) beskuer og vurderer kvinden og hendes krop (objektet). Kvinder kan her enten indtage positionen som seksuelt objekt eller som farlig fristerinde, der ligefrem narrer mænd med sin seksuelle tiltrækningskraft. Ellers

kan hun modsætte sig disse to positioner. (Hollway, 1984, 1989, if. Burr, 2003, p.112f; Gilfoyle et al., 1992, pp.210-212). En interessant detalje, The Male Sex-Drive Discourse, er, at mand og kvinde kan indtage meget forskellige positioner. Umiddelbart er manden subjekt og herigennem den aktive beskuer af kvinden, som bliver beskuet og vurderet på sin skønhed og tiltrækning, men i positionen som fristerinde fremstår kvinden som en aktiv deltager i mødet med manden (objekt), hvilken fremtræder som objekt for fristerindens magt. Hvorledes positionen som fristerinde i praksis synes at være fordelagtig afhængig formentlig af konteksten. Fristerinden kan muligvis anvende sin tiltrækningskraft til at få, hvad hun ønsker. Her kan en kvinde altså aktivt anvende positionen som fristerinde. Ehrlich peger dog på, at diskursen i praksis ligeledes kan anvendes til at forsvare mandlig promiskuøs seksualitet og handlinger såsom utroskab samt sågar voldtægt (Ehrlich, 1998, if. Burr, 2003, p.112). Utroskab kan eksempelvis fremstilles som resultatet af en fristerindes værk, som forledte en mand i fristelse. En kvinde, der voldtages, har muligvis ageret meget seksuelt fristende som optakt og er derfor medskyldig.

Diskursen om det monogame forhold bygger på den kristne forestilling om troskab, parforhold og familie. Mandens seksuelle drift er her sikringen for at få børn, hvilket i særdeleshed er en kvindelig interesse at få. I denne diskurs positioneres kvinder som subjektet, der søger lange, emotionelle forhold med en mand (objektet) og børn. Hvorvidt mænd vælger et fast forhold, afhænger af hans oplevelse af at være parat til at forpligte sig en kvinde. Dette positionerer mænd som en ”fangst” for kvinder, idet hun vil forsøge at fastholde manden i en emotionel relation langsigtet. Heraf kommer også benævnelsen The Have-Hold Discourse, idet det for kvinder i denne diskurs (subjektet) handler om at ”fange” og beholde en mand (Hollway, 1984, 1989, if. Burr, 2003, p.112f; Gilfoyle et al., 1992, pp.210-212).

Den sidste diskurs, The Permissive Discourse, indebærer, at både mænd og kvinder har ret til at udleve deres seksualitet, som de måtte ønske det, idet seksualitet er naturligt og ikke noget, der bør undertrykkes. Således ligner denne diskurs den først beskrevne diskurs, dog med den forskel at både mænd og kvinder har retten til at udfolde sig seksuelt (ibid.). Gilfoyle et al. henviser dog til, at mænd og kvinder trods forekomsten af The Permissive Discourse alligevel ikke nyder godt af lige forhold, idet samfundet er præget

af tilstedeværelsen af restriktioner og tabuer for kvindelig seksuel udfoldelse. Dermed overvejes det af Gilfoyle et al., hvorvidt diskursen alligevel blot er en forlængelse af diskursen for mandlig seksualdrift (Gilfoyle et al., 1992, p.212; jf.). I analysen af patriarkatfeminismen vender jeg tilbage til Gilfoyle et al.'s egen undersøgelse, hvilken er lavet med inspiration fra Hollway.

Hollway foreslår, at en mulig løsning på konflikten mellem mænds seksualdrifts diskurs og deres monogame diskurs kan være, at kvinder deles op i to grupper; de *gode* kvinder, som man kan gifte sig med, og så de *slemme* kvinder, som mænd "*visit in whorehouses*" (Burr, 2003, p.113). Dette synes at positionere kvinder meget forskelligt, således at forståelsen af mandlig seksualitet kan forblive, og positionernes eksistensgrundlag afhænger dermed af hinanden. Det er nødvendigt, at der findes nogle "slemme piger", da den mandlige seksualdrift ellers ikke kan udledes, og det er nødvendigt med "pæne piger", således at manden kan slå sig ned og have en pæn og ordentlig kvinde ved sin side. Eksistensen af "slemme piger" er altså en nødvendighed, for at de "pæne piger", kan forblive pæne, idet "pæne piger" har sex i faste parforhold eller med ægtefællen.

Hollways undersøgelsesresultater og teorien om, at opdeling mellem kvinder i "pæne" og "slemme" piger kan være mænds konflikthåndtering af forskellige diskurser, kan muligvis være en forklaringsramme for, at kvinder i den funktionalistiske diskurs synes at være opdelt i grupperne "normale"/"pæne" piger og de prostituerede/"slemme" piger. Der er nemlig tydelige sammenfald mellem de af Hollway identificerede diskurser, og de grundantagelser som funktionalismen bygger på. Ikke blot antagelserne om opdelingen mellem "pæne" og "slemme" piger er meget lige, men også forestillingen om kvinders og mænds ulige seksualdrift, hvilken i funktionalistisk kontekst relateres til forestillinger om, at kvinder kan voldtages, og ifølge Ehrlich forsvarer overgreb, utroskab og voldtægt. Til trods for at Hollways undersøgelse er af ældre dato, synes den stadig at have en vis aktualitet, eftersom de identificerede diskurser i så høj grad ligner funktionalismen, der som tidligere argumenteret stadig er aktuel i samfundet (jf. Funktionalismen; Kvindelig interesse i forekomsten af prostitution). Det vil følgende undersøges, hvorledes denne opdeling mellem "pæne" og "slemme" piger, kan blive aktuel til at forstå fordømmelsen af prostituerede og prostitution.

6.1.3.2 Fordømmelsen af prostituerede og prostitution

Aktuelle afsnit vil først beskæftige sig med den mandlige købers og den ”pæne piges” potentielle incitament bag fordømmelsen af prostituerede. Videre vil det diskuteres, hvorledes forekomsten af prostitution kan opleves som en trussel mod det monogame forhold (fortrinsvist af kvinder), samt at dette kan relateres til fordømmelse af prostituerede og prostitution.

6.1.3.2.1 Den mandlige købers ansvarsfralæggelse

Med udgangspunkt i Hollways forståelser af de tre fremtrædende diskurser omkring den heteroseksuelle relation, kan det overvejes, om de prostituerede fordømmes, fordi de tillægges ansvaret for at friste mænd til at bryde med den monogame diskurs. Diskursen omkring den mandlige seksualdrift indebærer netop muligheden for at anskue kvinder som fortryllende fristerinder. Med udgangspunkt i denne forståelse er det ikke manden, som er ansvarlig for f.eks at bryde med den monogame diskurs, men derimod er det den ”slemme pige”, altså den prostituerede, som er ansvarlig for bruddet med den monogame diskurs. Som beskrevet i den historiske gennemgang blev prostituerede helt tilbage ved reformationens tid anskuet som fristerinder (jf. Et historisk overblik over prostitution i Danmark). At manden kan anskues som offer for en fristerindes værk, er altså ikke opstået ved nyere dato, eftersom denne forståelse både har været foreliggende helt tilbage under reformationen og i 1980’erne i Hollways undersøgelse.

Denne fremstilling af besøget ved en prostitueret, hvor manden frikendes for ansvar igennem ansvarspålægning på den prostituerede, kan synes en anelse belejligt (for manden og ikke den prostituerede). Meget aktuelt beskriver Burr (2003), hvordan man inden for Diskurs Psykologien anskuer individet som moralsk aktør i den lokale kultur, hvor moralske aktører forsøger at positionere egen identitet så positivt som muligt, således at de selv fremstår troværdige og anerkendelsesværdige. I forhandlingen om positioner i den moralske sfære kan individer gøre brug af konstruerede fremstillinger (fx at være en ”slem pige” eller fristerinde), hvilke tilbyder forklaringer, undskyldninger, retfærdiggørelser og bebrejdelser (jf. Den socialt konstruerede moral; Burr, 2003, p.135). Her kan mandens fordømmelse af den prostituerede og positionering som fristerinde være med til at retfærdiggøre eget brud på den monogame diskurs og synes at implicere en undskyldning for at være sammen med en ”slem pige”. Måske er det ud fra denne

de vise accepteret at være sammen med en ”slem pige”, fordi hun frister og således er slem i forvejen? Wetherell og Potter argumenterer meget aktuelt, at sådanne konstruktioner anvendes til at frigøre individer for moralsk ansvar og validere status quo (Wetherell & Potter, 1988, if. Burr, p.135f). Det argumenteres hermed, at positionen ”slem pige” er med til at befri den mandlige køber for ansvar. Fordømmelsen af prostituerede kan her være en måde, hvorpå ansvarsfralæggelsen understøttes. I projektets analyse af den patriarkatfeministiske diskurs vil der gøres nogle overvejelser omkring, hvilket status quo fremstillingen af kvinder som potentielt ”slemme piger” kan opretholde (jf. ”Den slemme pige”’s undertrykkende karakter). Vi vil følgende se lidt nærmere på, hvorledes kvinders fordømmelse af prostituerede kan forstås.

6.1.3.2.2 Den pæne kvindes sikring af egen position

Med udgangspunkt i Gergen (1992) argumenteres der her, at en ”pæn piges” fordømmelse af en prostitueret, ligeledes kan have den funktion at underbygge og sikre hendes status som ”pæn pige”. Gergen beskriver netop, hvorledes moralske udtalelser og overbevisninger har funktionen at etablere en social identitet, og give andre deltagere i fællesskabet en forestilling om, hvorledes man vil handle i fremtiden (jf. Den socialt konstruerede moral; Gergen, 1992, p.16f). Dermed kan de moralske fordømmelser af prostituerede indikere egen identitet, og hermed hvordan man ønsker at blive anskuet af andre deltagere i fællesskabet. At fordømme prostituerede kan altså have den funktion, at ”pæne piger” modsætter sig at blive positioneret som ”slemme piger” i mænds øjne, hvilket igen kan sikre den enkelte kvinde mod overgreb og at blive anskuet som socialt, psykologisk og seksuelt afvigende, som det er tilfældet ved de prostituerede. Dermed behøver de ”pæne pigers” fordømmelse af prostituerede slet ikke at handle om manden/køberen og dennes handlinger, men kan handle om deres egen positionering af en positiv social identitet. I praksis betyder dette, at en kvinde, hvis ægtefælle er hende utro med en prostitueret, muligvis kan have det ganske udmærket med mandens utroskab, men end dog stadig have incitament for at fordømme prostituerede. Således er de ”slemme pigers” eksistens og fordømmelsen af prostituerede ikke blot en nødvendighed for at opretholde positionen ”gode mænd”, men det er også en måde, hvorpå ”pæne piger” kan positionere sig selv positivt.

Der kan dog foreligge yderligere hensigter bag ”pæne pigers” fordømmelse af prostituerede. Det vil følgende overvejes, hvorledes ”pæne pigers” fordømmelse af prostituerede (og prostitution) kan forstås i sammenhæng med egen interesse i et monogamt forhold.

6.1.3.2.3 Prostitution som en udfordring for den monogame diskurs

Hollway identificerer som bekendt diskursen omkring det monogame forhold, hvilken bygger på den kristne forestilling om troskab, parforhold og familie. Til trods for at Hollways undersøgelser blev gennemført 1980’erne, samt at vi lever i en tid, hvor der eksempelvis findes datingsider⁶ for folk i samboende forhold eller ægteskaber, hvor disse kan finde en affære og herigennem gøre livet mere spændende, så antages det i projektet, at forestillingen om at leve i et parforhold med troskab stadig er dominerende (Hollway, 1984, 1989, if. Burr, 2003, p.112f). Ganske vist forefindes meget forskellige opfattelser af troskab og utroskab, og nogen kan muligvis mene, at en ægtemands besøg ved en prostitueret ikke er utroskab, hvorimod det at have en ikke-betalt elsker eller elskerinde anskues som utroskab. Disse ulige forståelser af troskab vil dog ikke diskuteres i projektet her, eftersom dette kan blive et yderst komplekst emne, og projektets fokusområde er den moralske fordømmelse af prostitution.

Kvindes fordømmelse af de prostituerede og prostitution kan her forstås ud fra antagelsen om, at kvinder ikke er interesserede i mandens seksuelle udfoldelse uden for forholdet, idet dette udfordrer kvindens interesse i det monogame forhold. Gergen (1995) beskriver meget relevant, at personlige moralske overbevisninger må forstås som et led i at opretholde sociale ritualer, faste mønstre i interaktion og social handlen, således at der advares imod visse typer af handling, hvilke forsøges forhindret, og anden handling fremmes og får tilkendegivet påskønnelse. I praksis betyder dette, at moralsk fordømmelse af prostitution bliver en retorisk måde at sikre monogami som foretrukket levevis (jf. Den socialt konstruerede moral; Kritisk refleksion omkring moralens funktion). Pæne kvinders fordømmelse af prostituerede, kan her være en tilkendegivelse af, at prostitution og utroskab ikke er samfundsmæssigt accepteret, og her en måde hvorpå de søger

---

⁶ www.datingforgifte.dk eller www.victoriamilan.dk

at forhindre kvinders valg om at prostituere sig⁷. Prostitution kan nemlig opleves som en trussel imod en af fællesskabets eksisterende forestillinger om den monogame heteroseksuelle relation. Her foreligger således kvindelig interesse i at fordømme både prostitution og den prostituerede.

En mulig forklaring på, hvordan det kan forstås, at en nogle ægtekvinder ”vælger” at fordømme den prostituerede og ikke ægtefællen, kan givet vis hænge sammen med, at det er sværere at lykkes i at udfordre manden/køberen i forhandlingen af positioner i den moralske sfære. Diskursen omkring den mandlige seksualdrift, retten til seksuel tilfredsstillelse og ”slem pige” positionen kan være så kraftig og velanvendt i den moralske forhandling, så en ægtekvinde kan finde det svært at lykkes i at udfordre denne og delagtiggøre sin mand i ansvar. Således kan den centrerede fordømmelse af de prostituerede (og ikke udtrykte fordømmelse af prostitution som helhed eller den mandlige køber), som det er tilfældet i den funktionalistiske diskurs, muligvis forstås igennem de forskellige moralske aktørers ressourcer i forhandlingen om fremstillingen af den konkrete praksis. En anden mulighed er, at en kritisk overvejelse af mandens handlinger vil føre til brud med det monogame forhold, hvilket ikke er i kvindens interesse. Særligt tidligere har kvinder været økonomisk afhængige af mænd (Prostitution i et historisk overblik). Der kan altså opstå en dissonans mellem diskurser og aktørernes forskellige interesser.

6.2 Opsamling

Det har igennem denne første analysedel vist sig, at den funktionalistiske diskurs har haft en lang række implikationer for social praksis og stadig kan være afgørende for, at køberen synes neutral i prostitutionsdebatter. Fordømmelsen af den prostituerede er her blevet forklaret igennem de af Hollway identificerede diskurser omkring heteroseksualitet. Det har vist sig, at opdelingen af kvinder som ”pæne piger” og ”slemme piger”, kan betyde, at mænd både kan efterfølge det monogame forhold og samtidig udleve seksuelle lyster. Fordømmelsen af den prostituerede blev her forklaret igennem forståelser af

---

⁷ Der herske stor uenighed om, hvorledes kvinder selv vælger et liv som prostitueret. Nogle vil mene, at kvinder der vælger erhvervet, må være skadede og derfor ude af stand til at vælge selv (Bjønness, 2012; Hækkerup et al., 2012; www.Sexarbejde.dk)

mennesker som moralske aktører, der kan forhandle om fremstillingen af en begivenhed. Ydermere blev fordømmelsen af den prostituerede koblet sammen med ”pæne” kvinders eget ønske om at sikre egen position, for ikke at kunne ende i en negativ position som ”slem pige”. Slutteligt blev fordømmelsen af den prostituerede og prostitution forbundet med brud på det monogame forhold og kvinders interesse i troskab.

7 Patriarkatfeminismen

Hvor den tidligere analyse af funktionalismen indebar en undersøgelse af, hvorledes det kan forstås, at de prostituerede fordømmes og at køberen herigennem frikendes, og hvilke praktiske konsekvenser der har fulgt denne fremstilling, så vil aktuelle analyse beskæftige sig med, hvorledes det med udgangspunkt i den patriarkatfeministiske diskurs kan forstås, at prostitution bliver genstand for moralske domme. Da det patriarkatfeministiske prostitutionssyn som bekendt kan forstås som en reaktion på funktionalismen, vil nærværende del af analysen også i vis udstrækning bygge videre på nogle overvejelser fra tidligere analyse af funktionalismen.

Nærværende analyse af patriarkatfeminismen er bygget op omkring tre overordnede afsnit. Emnerne for disse afsnit er udvalgt med udgangspunkt i særligt fremtrædende temaer i patriarkatfeminismens argumenter imod prostitution. Helt overordnet indebærer den patriarkatfeministiske diskurs forestillinger om, at prostitution må ansues som et symbol på, at kvinder undertrykkes og udnyttes af mænd i et patriarkalsk samfund, hvor kvinder tager alvorlig skade af erhvervet som prostituerede. Centralt i patriarkatets indretning til mandens favør er den heteroseksuelle relation og samlejet, hvor uligheden mellem kønnene opstår. Med udgangspunkt i disse forestillinger, er følgende temaer udvalgt: 1. Undertrykkelse af kvinder, 2. Det heteroseksuelle møde, og 3. Den prostituerede som offer. Første tema i den aktuelle analysedel vil tage udgangspunkt i analysen af funktionalismen og her skabe en kobling mellem funktionalismen og patriarkatfeminismen, og der vil her være fokus på, hvorledes den funktionalistiske diskurs kan blive undertrykkende for kvinder. Det andet tema vil fokusere på det seksuelle møde i den heteroseksuelle relation. En diskursanalyse af Gilfoyle et al. (1992) som beskæftiger sig med sproget omkring heteroseksuel sex og parforhold vil her danne grundlag for videre

analyse af, hvordan det kan forstås at prostitution bliver anskuet som værende moralsk forkert. I det tredje og sidste analyseafsnit vil det undersøges, hvorledes den psykologiske diskurs har været afgørende for at styrke patriarkatfeminismen og herigennem sætte den prostitueredes oplevede følgeskader af prostitution på dagsordenen. Det vil argumenteres, at opmærksomhed på prostitutionens skadevirkninger har en afgørende rolle i moralsk fordømmelse af prostitution.

Før analysens egentlig påbegyndelse vil patriarkatfeminismen introduceret og placeres i en historisk kontekst.

7.1 Patriarkatfeminismen og den historiske kontekst

Længe før fremkomsten af patriarkatfeministisk litteratur omkring prostitution, er der forekommet fordømmelse af prostitution. Af den historiske gennemgang omkring Prostitution i Danmark fremgår det netop, at fordømmelsen af prostitution vandt frem i takt med kristendommens indtog omkring reformationen. Sidenhen er fordømmelsen af prostitution eksempelvis kommet til udtryk på forskellig vis i den danske lovgivning (jf. Prostitution i Danmark historisk set). Således rækker antagelsen om, at prostitution er *forkert* langt tilbage og dermed ud over den aktuelle patriarkatfeministiske diskurs, som i prostitutionslitteraturen kan spores tilbage til 1970'erne. Da den patriarkatfeministiske diskurs' fordømmelse af prostitution ikke er den eneste diskurs, hvor prostitution fordømmes, vil en analyse af patriarkatfeminismen udelukkende bidrage med en del af forståelsen for fordømmelse af prostitution. Eksempelvis kunne det også have været interessant at undersøge fordømmelsen af prostitution fra et religiøst perspektiv, idet religion synes at have et særligt fremtrædende seksualmoralisk element, hvilket har haft en central rolle i samfundet og synet på prostitution igennem mange år. Aktuelt synes den patriarkatfeministiske diskurs omkring prostitution dog særligt relevant at analysere, idet denne har en høj grad af aktualitet i samfundet.

En af patriarkatfeminismens antagelser er, at prostitution har alvorlige, psykiske, sociale og seksuelle skadevirkninger for de implicerede kvinder. Årsagen til at prostitution dog alligevel forekommer, må ifølge patriarkatfeministerne findes i samfunds kønsstruktur. Forestilling om patriarkatet og dennes negative konsekvenser for kvinder kommer særligt stærkt til udtryk i udtalelser som: ”*societies are organized so that men have the po-*

wer they need, to use women the way that they want” (Dworkin, 1992, p.9, if. Kofod, 2011, p.30). Nogle af de radikale feminister, herunder Dworkin, er af overbevisningen, at undertrykkelsen af kvinder har rod i samfundets forståelser af mænd og kvinders seksualitet og den heteroseksuelle relation, herunder samlejet mellem mand og kvinde (Dworkin, 1987, if. Gilfoyle et al., 1992, p.210). I mødet mellem heteroseksuel mand og kvinde antages den herskende manderolle aktivt at seksualisere kvinden og herigennem gøre hende til et passivt, seksualobjekt, hvorigennem hun undertrykkes seksuelt og mere generelt i samfundet. Prostitution forstås dermed som et symbol for en grundlæggende samfundsproblematik, hvor mænd udnytter og/eller underordner kvinder. (jf. Patriarkatfeminisme; Kofod et al., 2011, pp.29-32). Forestillingen om, at kvinder kan seksualiseres og herigennem bliver til seksuelle objekter, er vi stødt på tidligere i projektets analyse af funktionalismen, hvor *The Male Sex-Drive Discourse* netop indebærer kvinden som seksuelt objekt for manden (Subjektpositioner og diskurser omkring heteroseksuelle relationer). De af Hollway identificerede diskurser omkring heteroseksuelle relationer, vil senere i analysen blive relevante igen.

Hvor den patriarkatfeministiske litteratur kan spores tilbage til 1970'erne, så giver Elisabeth Grundtvig udtryk for beslægtede forestillinger helt tilbage i 1887. Grundtvig udtaler nemlig, at prostitution, voldtægt og anden elendighed bør udryddes, samt at mænd ikke skal udnytte og nedværdige kvinder på den måde til egen tilfredsstillelse. Tydeligvis anskuer også Elisabeth Grundtvig prostitution som en udnyttelse af kvinder. Ifølge e-museum sker Grundtvigs argumentation omkring prostitution ligeledes i forbindelse med det pæne, borgerskabs kvinders kamp for personlige og politiske rettigheder. Således omhandler *Sædelighedsfejden*, der starter midt 1880'erne, ikke blot sædelighed, prostitution og de prostituerede, men også mere overordnet kvinders ligeberettigelse i et samfund, der synes at være bygget op omkring det, der antages at være mandens natur og behov (jf. *ibid.*, Prostitution historisk set; e-museum.dk). At prostitution bliver en del af ligestillingsdebatten, og at mænds handlinger vurderes kritisk, synes i høj grad at ligne patriarkatfeminismen. En afgørende forskel mellem Grundtvigs argumenter og patriarkatfeminismens anskuelser er, at man i patriarkatfeminismen åben erklærer at det ikke blot er prostituerede, som er tabere, men at kvinder som helhed lider under patriarkatets forhold. Ydermere argumenterer Grundtvig for, at pæne kvinder kan og bør være

dydige, hvorimod der i patriarkatfeminismen appelleres for kvinders ret til en aktiv seksualitet.

Prostitutionsdebatter og moralsk fordømmelse af prostitution synes dermed at blive midtpunktet i diskussioner omkring både magt og ligestilling mellem kønnene, hvor seksualitet bliver et centralt emne. Det særligt interessante her er, at spørgsmål omkring *prostitution* ifølge patriarkatfeminismen har betydning for alle kvinder i samfundet. Hvordan spørgsmål omkring prostitution kan blive relevante for alle kvinder, vil blive tydeligt i nærværende analyse af patriarkatfeminismen (jf. ”Slem pige” positionen og kvinders sociale identitet). Idet patriarkatfeminismen bliver beskrevet som en reaktion mod det funktionalistiske prostitutionssyn, vil følgende analyseafsnit tage udgangspunkt i den tidligere analyse af funktionalismen og her undersøge mulige elementer, som patriarkatfeminismen gør oprør imod.

7.2 Slem pige” positionens undertrykkende karakter

I nærværende analyseafsnit vil det undersøges, hvorledes den i tidligere afsnit beskrevne ”slem pige” position mere bredt kan få konsekvenser for kvinder og herigennem lægge til grund for fordømmelse af prostitution. Hermed kommer vi nærmere en besvarelse af projektet problemformulering.

Som tidligere redegjort, angiver Burr, hvorledes forskellige diskurser er med til at definere vores identitet, idet hvert individ vil identificere sig med og forstås af andre ud fra mulige repræsentationer eller forestillinger, som kan tilknyttes individet. Som bekendt indebærer disse diskurser visse subjektpositioner, hvilke er afgørende for individets oplevelse af sig selv, andres oplevelse af individet og hermed individets muligheder for handling. Knyttes Burrs forståelse an til Gergens beskrivelse af den sociale identitet, synes det at kunne forstås således, at de tilstedeværende diskurser og subjektpositioner bliver afgørende for det, som Gergen benævner det enkelte individs mulige narrativer (jf. Den socialt konstruerede moral; Subjektpositioner og diskurser omkring heteroseksuelle relationer).

I de af Hollway identificerede diskurser omkring seksualitet har kvinder forskellige positioner. De kan være seksuelle objekter, fristerinder, altså ”slemme piger”, eller de kan være ”pæne piger”, som søger en mand til at stifte familie. Som tidligere beskrevet, er

man nødt til at modsætte sig positioneringen som ”slem pige”, da man ellers kan udelukkes fra gruppen af ”pæne piger”, hvilket kan have ubehagelige følger. Ehrlich peger som bekendt på, at en ”slem pige” måske selv er medskyldig i, at hun bliver voldtaget, hvis hun nu fristede en mand (Subjektpositioner og diskurser omkring heteroseksuelle relationer). Det er interessant at overveje, hvilke mulige implikationer og forholdsregler der følger tilstedeværelsen af disse positioner.

Oplevelsen af at kunne blive positioneret som ”slem pige” kan meget muligt virke både afskrækkende og intimiderende på kvinder, eftersom disse risikerer at positioneres således, hvilket netop kan have yderst negative konsekvenser. Det lader nemlig til, at man på kan retfærdiggøre at behandle en slem pige skidt. Hvor går grænsen for, hvordan man kan tillade sig at behandle en ”slem pige”, når tilfælde såsom voldtægt kan pålægges fristerinden? Ydermere må det antages at være ret vigtigt for kvinder at vide, hvordan man gør sig fortjent til at være en ”pæn pige”, eller hvornår man som kvinde har fristet en mand. Og hvem kan definere, om en kvinde er en ”pæn” pige, eller om hun har opført sig slemt? Svarene på disse spørgsmål er med en vis sandsynlighed meget uklare og afhænge af konteksten samt de implicerede deltageres ressourcer til at forhandle om fremstillingen. Det kan dog antages, at kvinden har en svær opgave, hvis hun ønsker at kæmpe imod positionen, idet Burr netop redegør, at det kan svært at modsætte sig en position, når mennesker både definerer og forstår hinanden igennem foreliggende diskurser og positioner (ibid.). Dermed kan den blotte tilstedeværelse af positionen ”slem pige” muligvis betyde, at kvinder bliver særligt opmærksomme på, hvilke signaler de måtte sende, og hvorledes de fremstår for andre, da de bevidst skal modsætte sig positionen og sørge for, at de af andre ikke kan sættes i forbindelse med positionen. Implikationer ved positionen ”slem pige” kan dermed indebære, at man som kvinde skal *passé på*, at man ikke fremstår som en ”slem pige”, da slemme piger åbenbart kan blive behandlet skidt.

Alternativet er at være en ”pæn pige”. I denne position beskyttes man som kvinde og kan have et sikret liv med mand og familie. Derfor argumenteres det her, at meget tyder på, at kvinder helt overordnet indtager en meget sårbar position. Ikke blot når en kvinde tildeles positionen ”slem pige”, synes hun at være udsat, men ligeledes i positionen som ”pæn pige”, da kvinden her må bestræbe sig på at forblive i positionen og vogte sig for

mulige handlinger eller situationer, som kan udfordre positionen. Ydermere synes antagelsen om, at kvinden skal beskyttes at indikere, at hun anskues som værende svag og sårbar.

Det er interessant, at der ikke umiddelbart foreligger en lignende negativ position omkring den mandlige part. Manden udlever enten sin biologiske drift igennem promiskuøs seksualitet eller stifter familie med en pæn pige, hvor hans biologiske drift skal sikre afkom. Det kan synes en anelse belejligt (for manden), at hans eneste muligheder er at positioneres positivt. Med udgangspunkt i Burrs redegørelse af Wetherell og Potters forståelse af den moralske aktør i en moralsk sfære, og mandens position i den heteroseksuelle diskurs, som den beskrives af Hollway, synes mandens position meget fordelagtig sammenlignet med kvindens mulige positioner. Som tidligere argumenteret kan manden nemlig sikre sin egen position igennem ”slem pige” positionen, der af manden kan anvendes i den moralske forhandling med andre aktører, således at manden kan fremstå positivt (jf. Frikendelse af moralsk ansvar og sikring af egen position).

7.2.1.1 ”Slem pige” positionen og kvinders sociale identitet

Til trods for at den funktionalistiske diskurs umiddelbart fremstår som en beskyttelse mod overgreb for de ”pæne piger”, så tyder aktuelle analyse på, at funktionalismens underliggende antagelser omkring mænd og kvinder har subtile, negative konsekvenser for kvinder i almindelighed. ”Slem pige” positionen kan forstås som en meget risikabel position for kvinder, idet den igennem potentielle narrativer omkring det ”at være kvinde” knytter sig direkte til kvinders sociale identitet. Når nu de prostituerede anskues som ”slemme piger”, og andre kvinder også potentielt kan blive gjort til ”slemme piger”, så får prostitution en enorm relevans for mange mennesker. Fortællingen om ”den prostituerede, som bliver behandlet skidt, men at dette forklares/retfærdiggøres med, at hun er slem”, handler altså om mere end de prostituerede; den er alle kvinder vedkommende.

At alle kvinder potentielt kan komme direkte i berøring med ”slem pige” positionen, kan være en forklaring på, at særligt kvinder synes at tage diskussionen om og undersøge prostitution. Nogle af disse kvinder repræsenteres her i projektet, herunder er eksem-

pelvis Elisabeth Grundtvig, Merete Bøge Pedersen, Wendy Hollway, Jackie Gilfoyle, Jeanett Bjonness, Carole Pateman, Anette Sørensen, Dorrit Otzen og Andrea Dworkin. Ydermere er der syv kvindelige forfattere (af i alt ni) til den store rapport *Prostitution i Danmark* (2011). Og dette er alene eksempler fra aktuelle projekt, hvor der knap synes at være mandlige forfattere repræsenteret i prostitutionsemnet, hvorfor det her argumenteres at emnet prostitution i hvert fald i litteraturen (og formentlig også i samfundet) er af højere interesse for kvinder end mænd. Stærk, emotionel retorik omkring prostitution i offentlige debatter, såsom at prostitution reducerer kvinder til *kusser*, er ligeledes udtalelser fra kvinder. Prostitution er altså et emne, som i højere grad interesserer kvinder (og måske berører kvinder), men er også et emne, som kvinder i højere grad end mænd tager afstand fra (i hvert fald i den offentlige debat og igennem forskningslitteratur) (Bjonness, 2012). Muligvis kan den af Bjonness beskrevne forestilling om, at der er kvalitativt forskel mellem ”normale” kvinder og prostituerede forstås som resultatet af ikke-prostitueredes afstandtagen fra prostitution og herigennem en sikring position (jf. Diskursen vedr. prostituerede).

7.2.1.2 Den symbolske vold

Et teoretisk begreb, der tilbyder yderligere dybde i forståelsen af den tilsyneladende subtile undertrykkelse af kvinder, som hidtil er kommet til udtryk igennem analysen, er Pierre Bourdieus beskrivelse af *symbolsk vold* og forståelsen af *den maskuline dominans*. Kort fortalt beskriver Bourdieu, hvorledes den kønsligt hierarkiserede verden er organiseret efter det androcentriske princip, hvor tavse og usynlige påbud på kvinder i mindst lige så høj grad som eksplicite love og regler er afgørende for kvinders erkendelse af sig selv, verdenen og heraf også egen færden. Disse påbud angiver ”hvad der skal gøres”, ”hvad der ikke er muligt at gøre”, hvad der er normalt/sædvanligt eller utænkeligt. Forståelserne knyttes an til den biologiske forståelse af mennesket og forskellen mellem kønnene, hvor igennem antagelserne omkring kønnene naturliggøres (Bourdieu, 1999, p.8f; pp.72-76). Sådanne normative forestillinger antages af Burr at have en moralsk karakter, fordi det som anskues som normalt og naturligt, samtidig forstås som *rigtigt*, og modsat betragtes det ikke-normale som *forkert* (Burr, 2003, 71f). Også i den funktionalistiske forståelse af kønnene foreligger visse ”tavse og usynlige” grundforståelser om mænd og kvinder, hvilke tilskrives noget naturligt, således at disse

virker indlysende og selvfølgelige. I den funktionalistiske logik synes det eksempelvis indlysende, at mandens biologiske drift må udledes et sted (ved den prostituerede), således at ”pæne piger” kan forblive beskyttet.

Logikken implicerer åbenlyst forståelsen af en stærk, mandlig seksualdrift, men kan muligvis også forbindes med en antagelse om mere generel libido dominandi⁸, idet den beskyttelseskrævende kvinde passivt kan blive seksuelt objekt som anskues og vurderes af manden (ibid., p.74jf.). Dette kan givetvis forstås som udtryk for, at kvinden er konstrueret som et *symbolsk objekt*, hvilket if. Bourdieu indebærer, at hendes *væren* (i verden) er en *væren-perciperet* (af manden). Denne forståelse af kvinden som symbolsk objekt for manden (subjektet), kan relateres til den af Hollway fremlagte beskrivelse af kvindens position i The Male Sex-drive Discourse, hvor kvinden bliver et seksuelt objekt igennem manden seksualisering af hende, således at hendes position er en *væren-perciperet* af. I The Have-Hold Discourse indtager kvinden position som subjekt og manden objekt, men kvinden er her afhængig af, hvorledes manden ønsker at slå sig ned. Ifølge Hollways beskrivelse af diskurserne omkring den heteroseksuelle relation hensættes kvinden dermed også i The Have-Hold Discourse i en afhængighedsposition til manden (jf. Subjektpositioner og diskurser omkring heteroseksuelle relationer).

At kvindens *væren i verden* er en *væren-perciperet af*, betyder ifølge Bourdieu, at kvinden hensættes i et symbolsk afhængighedsforhold, hvor hun først og fremmest eksisterer igennem andres blik (ibid., p.86). Kvinden er først *noget* igennem en mands betragtning og bekræftelse. Funktionen heraf er kernen i forståelsen af symbolsk vold, nemlig at den dominerede part frivilligt tilslutter sig den underdanige position, eftersom dette virker naturligt og bekræftende. Fordi den symbolske vold udøves af symbolske veje for ”*kommunikation, erkendelsen, eller i sidste instans for følelserne*” opleves den ikke som vold af den undertrykkede (Bourdieu, 1999, p.8). For aktuelle projekt er dette interessant, fordi de tavse og usynlige påbud på kvinder, antager et moralsk udtryk, hvorfor det kan argumenteres at den maskuline dominans’ symbolske vold udøves ved at antage en moralsk karakter. Således er moral ikke neutral, fri for værdier eller interesser. Moral,

---

⁸ Viljen og egnetheden til at dominere, bestemme og at have magt. Denne kan anvendes til at indgå i sociale spil, herunder: politik, forretninger, videnskab etc. (Bourdieu, 1999, p.74)

altså hvad der betegnes som værende *rigtigt* eller forkert, er her et spørgsmål om, hvad der er fordelagtigt for dominerende, moralske aktører, som her antages at være manden.

Således synes den funktionalistiske diskurs, som her i projektet analyseres igennem Hollways beskrivelser af tre diskurser i den heteroseksuelle relation, ligeledes at kunne relateres til Bourdieus forståelse af Den Maskuline og begrebet Symbolsk Vold. Den funktionalistiske diskurs og diskursen om den mandlige seksualdrift kan være med til at placere kvinder i en afhængighedsposition til manden, hvor hun fremstår sårbar og passiv samt behøver mandens anerkendelse. Som Bourdieu beskriver det, indebærer den symbolske vold netop, at kvinden ikke oplever dette som tvang, men at hun velvilligt indordner sig under manden. Netop denne ”ordnen ind under” manden anskues som værende kvindeundertrykkende i patriarkatfeministisk optik. I patriarkatfeminismen er det en forestilling, at samfundets organisering som et patriarkat indebærer, at kvinder undertrykkes og udnyttes, hvilket muliggør forekomsten af prostitution. Fra et patriarkatfeministisk perspektiv med inspiration af Bourdieu, kan forekomsten af prostitution, muligvis forstås som kvindens frivillige ”ordnen sig ind under” mandens seksuelle behovstilfredsstillelse, idet den prostituerede igennem sin position som *væren-perciperet af* oplever det tilfredsstillende eller som sin eneste mulige funktion i samfundet at tjene mandens behov. Netop disse forståelser synes at nå ind til kernen i patriarkatfeminismens kritik af funktionalismen (jf. Den patriarkatfeministiske diskurs).

7.2.2 Opsamling

Igennem dette første analyseafsnit af Patriarkatfeminismen har det vist sig, hvorledes ”slem-pige”-positionen ikke bare bliver relevant for prostituerede, men synes at udgøre en underliggende risiko for alle kvinder. Det er her blevet argumenteret, at dette kan forstås igennem samme potentielle narrativer omkring det at være kvinde og hermed kvinders sociale identitet. Ydermere synes Bourdieus forståelse af symbolsk vold interessant, idet teorien ikke blot forklarer kvinder undertrykkelse, men samtidig indebærer en beskrivelse af, hvorledes normative standarder, altså moralske angivelser, kan være afgørende for, at kvinder frivilligt tilslutter sig en undertrykkende position.

7.3 Psykologiens rolle i patriarkatfeminismen

Igennem sin historiske redegørelse af moralhistoriens udvikling redegør Gergen, hvorledes grundlæggende diskurser, såsom tidsmæssige perioder (eksempelvis Romantikken og Moderniteten) og videnskabelige paradigmer (Empirismen) er afgørende for forståelse af menneskets natur og funktion. Videnskabelige paradigmer antages dermed at være overordnede diskurser, som er retningsangivende for et samfunds forståelse af almen objektiv viden, hvilket ifølge Foucault netop kan anskues som en dominerende diskurs (jf. Diskurser; Moral historisk set). Psykologien anskues herigennem også som et paradigme eller en grundlæggende diskurs, som kan have indflydelse på andre af samfundets diskurser, udviklingen af sproget samt de her følgende nye konstellationer af repræsentationer og dermed forståelsen af mennesket. Psykologien er helt konkret kommet til udtryk i det patriarkatfeministiske prostitutionssyn i en væsentlig del af forskningslitteraturen omkring eventuelle sociale, psykologiske og seksuelle skader ved de prostituerede. Særligt tilbage i 1980'erne og 1990'erne interesserede man sig eksempelvis for prostitueredes forsvar- og beskyttelsesstrategier (Kofod, 2011, p.31f). Herved undersøges prostituerede på psykologisk vis med udgangspunkt i antagelsen om, at de prostituerede tager skade af prostitution. Da det er en socialkonstruktivistisk antagelse, at fænomener må forstås som sociale konstrukter, vil det her overvejes, hvorledes psykologisk forskning af prostitueredes potentielle følgeskader kan forstås, og hvilke konsekvenser dette har.

Burr beskriver, hvorledes psykologien i høj grad har en magt i samfundet, eftersom den er med til at definere, hvad der er naturligt og patologisk, godt eller skidt for mennesker og herigennem, hvad der er rigtigt og forkert. Psykologien genererer således viden, der bliver helt afgørende for, hvorledes mennesker anskuer sig selv og andre. Ydermere antager psykologien en moralsk karakter, eftersom det normative ifølge Burr anskues som noget, der bør efterleves. Burr gør rede for, at de normative angivelser for mennesker kommer til at fremstå, som om de er i menneskets egen interesse at efterleve, og netop dette er en enorm styrke ved den psykologiske diskurs, idet individet herigennem regulerer sig selv (Burr, 2003, p.71f). Det at undersøge psykologiske skadevirkninger for prostituerede ved prostitution, får dermed også nogle konsekvenser for, hvorledes vi anskuer prostitution og de involverede. En psykologisk undersøgelse af skadevirkninger

kan være medvirkende til at underbygge patriarkatfeminismens repræsentationer af viden, således at disse anerkendes. Eller mere enkelt formuleret: den psykologiske diskurs kan styrke patriarkatfeministiske formuleringer. Denne styrke fra psykologien kan have været en nødvendighed, idet den patriarkatfeministiske diskurs har skullet udfordre den dominerende funktionalisme. Ifølge Foucault er det nemlig svært at udfordre en dominerende diskurs, eftersom den dominerende diskurs vil anskues som common-sense og indebære social praksis, der marginaliserer den udfordrende diskurs. Her kan en ny diskurs dog styrkes, hvis denne anvender en anden dominerende diskurs til at legitimere egne repræsentationer (jf. Diskurser).

7.3.1.1 Patriarkatfeminismens anskuelse af den prostituerede

En af konsekvenserne ved den psykologiske fremstilling af de prostituerede som udsatte for sociale, psykiske og seksuelle skader kan være, at disse af samfundet opleves som værende prostitutionens ofre. Dette må forstås ud fra deisen, at en kvinde næppe frit kunne finde på at vælge et erhverv, som skader hende i en sådan grad. Det er interessant, hvorledes den patriarkatfeministiske diskurs her står i kontrast til den funktionalistiske diskurs. Som det fremgår af den tidligere analyse af funktionalismen, er der en sammenhæng mellem den af Hollway identificerede diskurs om mænds seksualdrift og funktionalismens fordømmelse af prostituerede. I diskursen om den mandlige seksualdrift kan kvinder positioneres som seksuelle objekter; en position, der indebærer, at kvinder kan være farlige fristerinder, som ligefrem narrer mænd. Den mandlige køber viste sig igennem analysen dog at kunne fralægge sig ansvar eller undkomme fordømmelse over bruddet på den monogame diskurs. I den patriarkatfeministiske diskurs er fremstillingen af virkeligheden dog en anden. Her er den prostituerede en kvinde, som tager skade af erhvervet som prostitueret, hvilket udelukkende antages at være muligt grundet en patriarkalsk samfundsstruktur. Den prostituerede synes altså at fremstå som et offer eller en stakkel. Som bekendt har den funktionalistiske diskurs den længste historie og den patriarkatfeministiske diskurs er opstået som en slags reaktion herpå. Denne ændring i forekomsten af dominerende diskurser i samfundet kan muligvis danne forklaringsramme for den af Bjønness (2012) beskrevne udvikling i diskursen omkring prostituerede. Bjønness redegør netop, hvorledes prostituerede før i tiden (hun nævner ikke konkrete årstal) blev anskuet som farlige kvinder eller en trussel mod samfundsor-

denen, men i nutidens samfund anskues som stakler eller ofre med begrænsede handlemuligheder. Prostituerede antages, ifølge Bjønness, ikke at være selv er i stand til at vælge deres erhverv, men er tværtimod at være til skade for sig selv. Derfor anskues de prostituerede som ikke-strafbare på linje med børn og psykisk syge. Denne ændring i synet på prostituerede må antages også at have følger for de følelsesmæssige oplevelser omkring de prostituerede og prostitution (jf. Diskurser vedr. prostituerede; Bjønness, 2012).

Hvor den funktionalistiske diskurs har vækket samfundets fordømmelse af og måske vrede på den prostituerede, idet hun blev anskuet som en "slem pige" eller en "fristerinde", så kan det overvejes om den feministiske diskurs' positionering af den prostituerede som offer, svag eller en stakkel, der lider skade på forskellig vis og er til fare for sig selv, i højere grad indebærer, at man som samfund udviser omsorg og sympati for den prostituerede og indlevelse i dennes situation. Dette kunne være en forklaring på, regeringens ændrede tilgang til prostitution og prostituerede. Tidligere var prostitution som bekendt kriminelt og de prostituerede blev straffet, hvorimod en af regeringens mest aktuelle udtalelser omkring prostitution nu lyder: "[...] i et velfærdssamfund bør intet menneske være nødsaget til at sælge sin krop, og for den enkelte er der ofte store skadevirkninger og menneskelige følger af et liv i prostitution." (Hækkerup et al., 2012). Grundet denne antagelse om skadevirkninger og prostitueredes manglende evne til at kunne tage vare på sig selv har regeringen følgende holdning til, hvorledes de prostituerede bør behandles:

"Der skal med andre ord tilbydes den prostituerede en indsats, der passer på den enkeltes problemer. Og der kan være mange problemer at slås med. Eksempelvis et langvarigt narkotikamisbrug, sundhedsproblemer eller problemer med en stor gæld. Vi skal levere en indsats, som favner hele spektret af problemstillinger, så vi tager de prostituerede i hånden og hjælper dem i det øjeblik, de tager det første skridt ud af prostitution" (Hækkerup et al., 2012)

Regeringens udmelding synes at indebære, at man igennem en samlet social indsats ønsker at forstå den prostituerede; man forsøger at sætte sig ind i det enkelte menneske,

og hvad der ligger til grund for, at dette menneske er havnet i så frygtelig en situation, hvor ”der ofte store skadevirkninger og menneskelige følger” (ibid.). Det argumenteres herigennem, at patriarkatfeminismen og psykologien har været med til at omdefinere ikke bare ”synet på” men også selve ”oplevelsen af” de prostituerede markant. Den her anvendte sondring mellem at ændre ”synet på” og ”oplevelsen af” kræver lidt uddybelse. Som det tidligere er redegjort, er der en sammenhæng mellem det, som vi mennesker oplever som værende personlige værdier, følelser, holdninger, overbevisninger og vores moral (jf. Sammenhæng mellem prostitutionssyn og moralforståelse). Hvor det at ændre ”synet på” her kobles til de personlige holdninger (eksempelvis: ”Prostituerede er nogle ”slemme piger”, de burde stoppe med at sælge deres krop.”), så indebærer betegnelsen ”oplevelsen af” en involvering i ”den anden”, hvilket kommer til udtryk i oplevelser af empati, omsorg samt de helt konkrete ønsker om at hjælpe de udsatte i samfundet.

I en socialkonstruktionistisk optik kan denne udvikling fra ”synet på” til ”oplevelsen af” forstås som udtryk for, at konstruktionen af den patriarkatfeministiske diskurs og den psykologiske diskurs indebærer nyt sprog og viden, hvorigennem nye repræsentationer af fænomener kan opstå, hvoraf der følger nye positioner og forhandlingsmuligheder, som er afgørende for involveredes oplevelser og følelser. Som bekendt er ”personlige mentale tilstande” såsom følelser og forståelser ikke at sidestille med en objektiv ”virkelighed”, men må ifølge Burr forstås som: *“manifestations of discourses, outcrops of representations of events upon the terrain of social life. They have their origin not in the person’s private experience, but in the discursive culture that those people inhabit”* (Burr, 1995, p.50). Til trods for at disse emotionelle oplevelser antages at være produkter af sociale konstruktioner, understreges det her, at de ”personlige mentale tilstande” af de enkelte individer opleves som virkelige.

Det må dog pointeres, at oplevelsen af noget, ikke er ensbetydende med, at noget er tilsvarende *virkeligheden*. Der kan stadig være forskellige repræsentationer og heraf oplevelser af samme fænomen. Ydermere indebærer skiftet fra ”synet på” til ”oplevelsen af” den prostituerede ikke nødvendigvis, at prostitution i socialkonstruktionistisk optik er *forkert*. Oplevelsen af prostitution bygger netop på en række diskurser, som vil have indvirkning på, hvorledes vi anskuer prostitution, og disse diskurser er foranderli-

ge. Her i projektet er eksempelvis diskurser omkring det heteroseksuelle møde og psykologien anvendt til at undersøge fordømmelsen af prostitution. Psykologien er som videnskab med til at definere vores oplevelser og forståelsesrammer, hvorfor psykologien ligeledes er med til at konstruere fænomenet prostitution (jf. Diskurser). Denne tankegang kommer meget præcist til udtryk i Foucaults forståelse af diskursens funktion:

Discourse, Foucault argues, constructs the topic. It defines and produces the objects of our knowledge. It governs the way that a topic can be meaningfully talked about and reasoned about. It also influences how ideas are put into practice and used to regulate the conduct of others. (Hall, 2001, if. Burr, 2003, p.67)

Den patriarkatfeministiske diskurs kan hermed finde styrke ved at bygge på den psykologiske diskurs og således konstruere en forklaringsramme for, hvad der er *godt*, og hvad der er *skidt* for mennesker. Dermed antager den patriarkatfeministiske diskurs endvidere en moralsk karakter. Ud fra den patriarkatfeministiske diskurs er prostitution *forkert*, bl.a. fordi de prostituerede er stakler, der udnyttes og tager skade af prostitutionen. Således kan forståelsen af, at prostitution er *forkert*, relateres til etiske overvejelser omkring, hvordan vi i et samfund bør behandle vores næste. Hvor den funktionalistiske diskurs indebærer en social praksis, hvor de prostituerede blev straffet for deres ugerninger, indebærer den patriarkatfeministiske diskurs en potentiel social praksis, som tager vare på den prostituerede, beskytter hende eller tilbyder hjælp. Helt konkret kommer dette i aktuelle eksempel til udtryk i, at man ikke længere officielt straffer prostituerede, men benævnes prostitution et *socialt problem* og skaber foranstaltninger for at hjælpe ofrene. Denne fremstilling af prostitution og de prostituerede er dog ifølge Bjønness (2012) afgørende for, at disse bliver hjælpeløse i de sociale foranstaltninger, idet fremstillingen af prostituerede som ofre også afgørende for de prostitueredes og omverdens egen oplevelse af sig selv og egne muligheder.

7.4 Opsamling

Det har i aktuelle analyseafsnit vist sig, at psykologien kan have haft en helt afgørende rolle for at styrke den patriarkatfeministiske diskurs. Dette har bevirket en ændring i

ikke bare anskuelsen af men oplevelsen af den prostituerede. En konsekvens af denne fremstilling er samtidig, at den prostituerede kan synes at indtage en offerposition.

7.5 Det seksuelle møde i en heteroseksuel relation

Det er en af patriarkatfeminismens grundlæggende forståelser, at kvinders undertrykkelse opstår i den heteroseksuelle relation, og særligt det seksuelle møde (jf. Patriarkatfeminismen i den historiske kontekst). Derfor vil det i følgende undersøges, hvilke positioner og antagelser omkring de to køn der forekommer i det heteroseksuelle møde, samt hvorledes dette kan belyse de patriarkatfeministiske forståelser og fordømmelsen af prostitution. I den forbindelse inddrages resultater fra studiet af Gilfoyle et al. (1992), der tager afsæt i de af Hollway (1984, 1989) forslåede diskurser omkring heteroseksuelle relationer (The Male Sex-Drive Discourse, The Have-Hold Discourse og The Permissive Discourse), men dog tilføjes nye fund (jf. Subjektpositioner og diskurser om heteroseksuelle relationer). Gilfoyle et al. undersøger med udgangspunkt i interviewmateriale og skriftlige besvarelser af 25 deltagere (13 mænd, 12 kvinder), hvorledes mænd og kvinder taler og skriver om heteroseksuel sex, kønsorganer og parforhold. Fokusset i undersøgelsen hviler på, hvordan de involverede anvender sprogets ressourcer i interaktion, samt hvorledes dette kan relateres til magtstrukturer i samfundet, hvor der foreligger ulighed mænd og kvinder imellem til mænds begunstige (jf. Diskurser; Gilfoyle et al., 1992, pp.209-215). Studiet har altså en dagsorden i patriarkatfeministisk øjemed, hvilket må antages at have indvirkning på resultaterne og disses fremstilling. Eftersom studiet er fra 1992, kan der ligeledes være sket en del ændringer i diskurserne siden. Alligevel inddrages studiet af Gilfoyle et al., fordi det bidrager med relevant viden om det seksuelle møde mellem mand og kvinde. Ydermere antages det her, at til trods for, at der vil være sket ændringer siden 1992, så er nogle af de mere grundlæggende forestillinger om mænd, kvinder og samleje næppe ændret radikalt sidenhen. En ændring i disse forestillinger kan dog muligvis være, at de kønsspecifikke antagelser omkring de to køns forskelligheder om rolledeling, kan være blevet mere lige, således at den oplevede forskel mellem kønnene kan være blevet mindre.

Diskursanalyser, som den af Gilfoyle et al, indebærer fra et socialkonstruktionistisk perspektiv gode muligheder til at udforske aspekter af social praksis, eftersom sproget

indebærer nogle potentialer for udviklingen af repræsentationer af virkeligheden. En analyse af forskellige menneskers beskrivelser af sex og relationer fortæller dermed noget om disse menneskers forståelser af verden, sig selv og andre. Undersøgelsen indebærer således både indsigt i nogle af de forekommende repræsentationer og mulige positioner i relevante diskurser og samtidig viden om, hvordan sproget kan anvendes af deltagerne i interaktion (ibid.). En grundantagelse i studiet er således, at forståelser og anskuelser omkring seksuel tiltrækning og samleje er socialt konstrueret (pp.209-212). Af hensyn til studiets relativt omfattende omfang sammenfattes udelukkende de mest centrale pointer i følgende afsnit.

7.5.1 Den ”pseudo reciprokke gave” diskurs

Helt overordnet foreslår Gilfoyle et al. (1992), at et grundlæggende tema i mænd og kvinders tale om (og heraf også forståelse af) heteroseksuel sex er den ”pseudo reciprokke gave” diskurs (The Pseudo-Reciprocal Gift Discourse). Denne indbefatter kort fortalt, at mænd forstås som den aktive og dominerende part, og kvinder beskrives som at ”give sig selv (hen) til manden” (giving themselves to men) eller at ”give sex til”, hvorimod mænd giver kvinder orgasmer i ”bytte” (p.209f). Denne tilsyneladende enkle logik kræver noget mere forklaring, hvilket sker følgende.

De mandlige interviewdeltagere oplever i høj grad sig selv og beskrives af de kvindelige deltagere som værende seksuelt aktive og søgende efter seksuel behovstilfredsstillelse i højere grad end kvinder. En kvindelig deltager beskriver dette meget kort og kontant med: (FP24) ”*Oh my God he´s always wanting it*” (Gilfoyle et al. 1992, p.20). Den seksuelle lyst tilskrives af de mandlige deltagere i stort omfang noget biologisk betinget. Nogle af de mandlige deltagere giver udtryk for, at kvinder ikke virker så interesseret i sex, men i højere grad søger kys, kram og nærhed. En deltager udtaler ret præcist det, som en del af mændene giver udtryk for: (MP23) ”*I find with women, they can´t be bothered taking the first move, but once you´ve started it´s great. I think it takes a bit to get them warmed up*” (ibid., p.20).

En interessant detalje ved undersøgelsen er, at de kvindelige forsøg på at indlede til sex igennem kærlige tilnærmelser af partneren bliver interpreteret som, at hun ikke er sek-

suel eller søger sex med ham, men eksempelvis blot er meget kærlig, omklamrende eller sågar forsøger at forstyrre hans søvn (ibid., pp.221).

Af interviewene synes det at fremgå, at kvindens rolle i høj grad indebærer, at give sig selv (hen) til manden (giving herself to), dette udtrykkes meget eksplicit af denne mandlige deltager (MP14): *"It's important that the woman is giving herself to me. She is laying herself on the line"* (Gilfoyle et al. 1992, p.219). At give sig selv (hen) til et andet menneske vurderes her at være af en emotionel karakter eller i hvert fald relativt personligt og intimt, idet selve ordlyden synes netop at indebære, at man giver noget af "sig selv" til "den anden" og ind i en fælles relation. Når man giver noget af "sig selv", investerer man noget i "den anden". Denne forståelse af kvinders seksuelle nydelse synes at genfindes i citaterne fra kvinderne, som beskriver, hvorledes sex er noget intimt og intetst mellem to mennesker, som ikke kan udtrykkes på andre måder. I interviewene kædes den kvindelige nydelse af sex og orgasmen endda direkte sammen med, hvorvidt hun er tilstrækkelig afslappet, og om hun giver sig selv (hen) til manden. Seksuel nydelse synes for kvinden at være forbundet med noget sårbart, intimt og personligt.

I andre tilfælde beskrives den seksuelle akt næsten som en slags gave eller genstand, kvinder kan give til mænd, når mænd efterspørger det, hvilket illustreres igennem: (FP9) *"...it makes him happy so I always reckon I might as well give it to him"* (ibid., p.220). Her synes kvinden ikke særlig emotionelt involveret eller særlig interesseret i sex, men hun giver manden det, han ønsker (den kvindelige deltager refererer til relationen med sin faste kæreste).

De mandlige deltagere fortæller ret overordnet, at deres seksuelle lyst ikke nødvendigvis er særlig personlig eller intim, og samtidig giver nogle af mændene udtryk for, at deres indsats for at tilfredsstille den kvindelige partner afhænger af, om de er interesserede i deres seksualpartner, eller om de blot er interesserede i sex (ibid., pp.22-25). Dette eksemplificeres i følgende citat:

I: *Who do you think enjoys sex the most?*

(MP23): *Mmm. Depends on the individual. Personally I try to make the woman enjoy it as much as I can [...]. It just depends on how good you are, how interested the bloke is. I mean it's easy for any bloke just*

to go in, belt of and finish and not even care about the woman. (Gilfoyle et al., 1992, p.222)

Helt overordnet fortæller både mandlige og kvindelige deltagere, at den mandlige part er nødt til at arbejde mest under et samleje, og en del (særligt mændene) er af overbevisningen at det er mandens opgave alene at tilfredsstille kvinden (ibid). Som eksempel herpå gælder citatet nedenfor, hvor en mandlig deltager fortæller konkret, hvordan mænds tekniske færdigheder er afgørende for samlejet og kvindens orgasme:

I: *Do you think the male is responsible for the female's orgasm?*

MP(5): *I would put it down to the man and his technique. Yes I think pressing the right buttons is important. [...]. You know the other person has enjoyed it and it was because of you and your penis, you gave her that, you gave her one.* (Gilfoyle et al., 1992, p.223)

7.5.1.1.1 Opsummering af undersøgelsesresultater

Gilfoyle et al (1992) foreslår med udgangspunkt i interviewene, at et af de grundlæggende temaer i det heteroseksuelle samleje er den ”pseudo reciproke gave” diskurs, hvor manden efterspørger sex, kvinden giver sig (hen) til manden eller giver manden sex, og at manden forsøger at give kvinden orgasmer i bytte. Ydermere argumenterer Gilfoyle, at det i beskrivelserne af den seksuelle akt bliver tydeligt, at manden fremstår mere positivt, og som den dominerende og aktive part, mens kvinden indtager en passiv position, hvor hun er afhængig af mandens ønske om at tilfredsstille hende. Rollefordelingen i den seksuelle akt har de konsekvenser, at kvinder i højere grad ansøres til at være passive og afhængige, hvorimod mænds aktivitet fordres, og dette kan ifølge Gilfoyle et al. (1992) forstås som havende en undertrykkende effekt på kvinder. Således tilslutter Gilfoyle et al. (1992) sig en af patriarkatfeminismens grundantagelser om, at uligheden mellem mænd og kvinder kan spores til i den heteroseksuelle relation og selve samlejet. Ydermere fremgår det af studiet, at der er forskel mellem de kvindelige og mandlige deltageres formuleringer omkring sex, således at mændene taler grafisk og deltageret om sex. Gilfoyle anskuer denne forskel mellem sproglig fremstilling som udtryk for, at mændenes ressourcer til at fremstille sig selv positivt i sproget omkring det

heteroseksuelle møde er bedre end kvinders (p.209; 227f). Som eksempel på, hvorledes en mands kan fremstille sig selv, er det tidligere citat, hvor en mand beskriver, at mandens teknik er afgørende for kvindens nydelse af sex, og at kvindens orgasme er bevis for, at ham og hans penis har givet hende denne oplevelse. Derigennem bliver narrativer omkring det seksuelle møde ifølge Gilfoyle et al. (1992) en måde, hvorpå mænd kan hævde sig selv og den positive fremstilling af sig selv udadtil.

Følgende vil undersøgelsesresultaterne fra studiet af Gilfoyle et al. (1992) relateres til mulige forståelser baggrunde til fordømmelsen af prostitution.

7.5.1.2 Den ”pseudo reciprokke gave” diskurs og fordømmelsen af prostitution

Vi vil nu se nærmere på, hvorledes de forskellige forståelser og fremstillinger af de to køn og det seksuelle møde, som kom til udtryk i studiet af Gilfoyle et al. (1992), kan relateres til fordømmelsen af prostitution. Den teoretiske undersøgelse i aktuelle analyseafsnit kan antages at have en udfordring, idet der anvendes resultater fra en undersøgelse af heteroseksuel sex og relationer (og ikke resultater fra et studie vedrørende prostitution), til at forstå fordømmelsen af prostitution. Derfor må analysens undersøgelsesresultater ansues med et vist forbehold. Her i projektet er forskellen mellem ”normal” heteroseksuel sex og heteroseksuel sex i form af prostitution ikke undersøgt eller defineret videre end, at prostitution indebærer betaling fra sælger til køber for en seksuel ydelse. Det vurderes endog her i projektet, at undersøgelsen af Gilfoyle et al (1992) kan anvendes i aktuelle kontekst, idet hensigten ikke er at overføre resultater til sammenhængen af prostitution, men derimod at undersøge mulige forklaringer på fordømmelsen af prostitution med udgangspunkt i resultaterne. Ydermere er det interessant at anvende undersøgelsen omkring heteroseksuelle relationer (som ikke indbefatter prostitution), idet forståelser omkring den heteroseksuelle relation skal vise sig at kunne bidrage til refleksioner omkring, hvad relationen mellem prostituerede og køber kan indebære.

7.5.1.2.1 Hvad er det egentlig den prostituerede sælger?

En del af den pseudo reciprokke gave diskurs indebærer en antagelse om, at kvinden enten giver sig selv (hen) til sin mandlige partner eller giver sex som en slags gave til

den mandlige partner (jf. Den ”pseudo reciprokke gave” diskurs). I undersøgelsen af Gilfoyle et al. (1992) beskrives det af både mandlige og kvindelige deltagere på forskellig vis, at kvinder involverer sig emotionelt i en seksuel relation. Der præsenteres eksempelvis forestillinger om, at en kvinde giver sig selv (hen) til sin mandlige partner under den seksuelle akt, samt at kvinden her bør føle sig afslappet og tilpas, for at hun kan nyde mandens forsøg på at tilfredsstille hende seksuelt (ibid.). Spørgsmålet er, hvad disse konkrete forestillinger betyder i konteksten af prostitution. Med udgangspunkt i studiet af Gilfoyle et al., synes der umiddelbart at være to repræsentationer af, hvorledes en prostitueret kan indgå i prostitutionsrelationen; 1. den prostituerede sig selv (hen) til manden og involverer sig, hvilket muliggør nydelse af det seksuelle møde, eller 2. den prostituerede undlader at involvere sig emotionelt, men giver i stedet sex som en gave til manden. Sidstnævnte mulighed indebærer således ikke nogen nydelse fra den prostitueredes side. I følgende analyseafsnit vil det overvejes, hvorledes disse to repræsentationer kan få implikationer for anskuelsen af prostitution og fordømmelsen her.

7.5.1.2.1.1 Når den prostituerede sælger ”sig selv”

Denne førstnævnte mulighed indebærer en forestilling om, at den kvindelige prostituerede giver noget af sig selv (hen) til den mandlige køber, hvilket hun modtager penge for. Det må derfor overvejes, om den prostituerede i denne repræsentation af relationen mellem sælger og køber i en hvis forstand antages at sælge noget af sig selv til køberen. Patriarkatfeministen Carole Pateman argumenterer i den forbindelse, at salget af en seksuel ydelse indbefatter et salg af kroppen, hvor kvindens krop gøres til et objekt, der kan forhandles. Helt centralt er her, at kvindens krop bliver en salgsvare, som dog ikke kan sælges uafhængigt af selvet (Pateman, 1988, pp.205-209). Som det tidligere er fremgået, antages det både af en del mandlige deltagere i studiet af Gilfoyle et al. (1992) samt formentlig af patriarkatfeministerne, at mænd kan finde upersonlig, seksuel tilfredsstillelse igennem et samleje. I så fald indebærer relation mellem køber og sælger et asymmetrisk forhold, idet kvinden sælger noget af ”sig selv”, hvorimod manden antages udelukkende at søge en seksuel tilfredsstillelse. Her kan et grundlag til fordømmelsen af prostitution være, at den prostituerede tager skade, fordi hun igennem handlen mister noget af sig selv, hvorimod den mandlige køber søger simpel, seksuel tilfredsstillelse på et andet menneskes bekostning. Denne fremstilling af relationen mellem køber og sælger kunne være en forklaring på, at prostitution kan opleves som udnyttelse af kvinder.

Pateman (1988) går dog skridtet videre og argumenterer, at udliciteringen af selvet ikke blot er en følge af sexhandlen, men derimod det reelle formål med sexhandlen. Af Pateman antages manden altså ikke blot at søge seksuel tilfredsstillelse på et andet menneskes bekostning, men formålet i købet er at skade og herigennem underordne den sælgende part, hvorigennem uligheden mellem mænd og kvinder reproducers. Denne forestilling om prostitution og kønnenes positioner i samfundet genfindes i Dworkins udtalelse ”*societies are organized so that men have the power they need, to use women the way that they want*” (Dworkin, 1992, p.9, if. Kofod, 2011, p.30). Med udgangspunkt i citatet af Dworkin og Patemans antagelser, bliver prostitution en måde hvorpå, manden hævder sin egen position samt opretholder uligheden mellem mænd og kvinder i samfundet. Fordømmelsen af prostitution kan her forstås ud fra antagelsen om, at denne er kvindeundertrykkende. Prostitution handler i denne optik mere om magt mellem kønnene end noget egentlig seksuelt.

7.5.1.2.1.2 Når sex sælges som en gave

En anden mulighed for den prostitueredes håndtering af den seksuelle relation indebærer med udgangspunkt i Gilfoyle et al. (1992), at den prostituerede ikke selv oplever nogen nydelse ved det seksuelle møde, idet hun ikke involverer sig emotionelt eller personligt, men end dog tjener penge på sit arbejde ved at tilfredsstille sine kunder. Hvorvidt en prostitueret kan undgå personlig involvering og kan sælge sex som en gave, har i litteraturen været et emne med uenighed. Kofod et al. (2011) henviser netop både til studier, hvor det konkluderes at prostituerede har kunnet adskille job og privatliv emotionelt (Phetherson, 1996, pp.56-57, if. Kofod et al., 2011, p.31), men samtidig peger andre undersøgelser på, at psykologisk stress er en del af jobbet, hvilket kan have alvorlige følger (McKeganey, 2006, if. Kofod et al., 2011, p.31). Hvis det antages at en kvindelig prostitueret kan sælge sex som en gave, hvilket den mandlige køber oplever positivt, idet den mandlige køber oplever mødet med en prostitueret som en fysisk tilfredsstillelse, så synes relationen mellem køber og sælger at være positivt for både køber og sælger (jf. Prostitution som ”steder” for tilfredsstillelse). At sex kan gives som en gave i en upersonlig relation, hvor kundens fysiske nydelse er i centrum efter aftalte betingelser, kunne meget vel være en forekommende repræsentation af prostitutionsrelationen.

Spørgsmålet er derfor, hvordan fordømmelsen heraf kan forstås. Det vil vi se nærmere på følgende.

7.5.1.2.2 *Hvad bør en seksuel relation indebære?*

Det er i tidligere afsnit blevet beskrevet, hvorledes en prostitutionsrelation kan anskues således, at en kvindelig prostitueret giver en mand sex som en gave, hvilket indebærer nydelse for manden. I de følgende tre afsnit vil to centrale elementer af en seksuel relation overvejes i forbindelse med prostitutionsrelationen og den mulige fordømmelse heraf. I studiet af Gilfoyle et al. (1992) synes særligt to temaer at fremstå omkring overvejelser i forbindelse med sex; 1. kærlighed og intimitet, 2. gensidig nydelse. Særligt de kvindelige deltagere forholder sig til temaer omkring emotioner og intimitet, mens mandlige deltagere synes at være mere optaget af gensidighed (ibid.). Følgende analyseafsnit vil omhandle en undersøgelse af gensidigheden i heteroseksuelle relationer og prostitutionsrelationen, og de i de følgende to afsnit vil der gøres nogle overvejelser omkring det emotionelle i en seksuel relation og prostitution. Analysen rundes af med en række refleksioner omkring fællesnævnerne mellem prostitutionsrelationen og heteroseksuelle parforhold.

7.5.1.2.2.1 **Gensidighed i (seksuelle) relationer**

Som det er beskrevet tidligere, kan en del mænd (måske også kvinder) søge seksuel tilfredsstillelse uden at involvere sig i deres partner. Af Gilfoyle et al. (1992) fremgår det dog ligeledes, at de fleste mandlige interviewdeltagere beskriver en stor velvilje til at tilfredsstille deres partner. En mandlig undersøgelsesdeltager beskriver helt konkret: (MP23) *”Personally I try to make the woman enjoy it as much as I can, and sometimes I haven’t enjoyed it because the person I’m with hasn’t enjoyed it “* (Gilfoyle et al. 1992, p.222). Af citatet fremgår det, at manden nogle gange slet ikke har nydt sex, fordi hans partner ikke har nyt det. Nydelsen af sex synes her at være afhængig af partnerens nydelse. Kvindelige interviewdeltagere beskriver ligeledes, at deres partnere kan være meget frustrerede i tilfælde, hvor kvinden ikke oplever orgasme (ibid., pp.22-224). I studiet af Gilfoyle et al. (1992) synes undersøgelsesdeltagerne at være relativt enige om, at det er mandens opgave at tilfredsstille kvinden, idet kvinden tilfredsstiller manden, ved at ”give ham lov” til at få sex. Til trods for at Gilfoyle et al. (1992) argumenterer, at denne rolledeling i søgen efter gensidig tilfredsstillelse kan have undertrykkende karakter.

ter, samt kritisk overvejer gensidigheden i det heteroseksuelle møde, så vil dette ikke drøftes videre i aktuelle sammenhæng. Her synes det interessant at bemærke, at hovedparten af interviewdeltagernes beskrivelser indebærer forestillinger om *gensidighed* som et centralt element i den seksuelle relation. Spørgsmålet er, hvordan disse forestillinger stemmer overens med relationen mellem køber og sælger i prostitutionssammenhæng.

Som det er beskrevet ovenfor, kunne en repræsentation af relationen mellem køber og sælger være, at en kvindelig prostitueret sælger en seksuel ydelse som en gave, og at den mandlige køber oplever mødet med en prostitueret som en fysisk tilfredsstillelse (jf. Når sex sælges som en gave). En fremstilling af denne konstellation kunne være, at den prostituerede bliver til ”stedet” for fysisk tilfredsstillelse, idet fokuset i prostitutionsrelationen er omkring mandens nydelse og den kvindelige prostituerede giver manden denne fysiske nydelse. Den kvindelige prostituerede indtager således en *funktion* i denne relation centreret omkring fysisk nydelse, hvor hendes formål er *manden*, og den mandlige købers formål i relationen bliver sig selv. Til trods for at det her antages at den kvindelige prostituerede er helt indforstået med denne rolledeling i relationen, kan det overvejes, om handlen af seksuelle ydelser vækker moralske domme, fordi relationen kan synes ulige. I denne repræsentation af relationen mellem køber og sælger, er kvinden *noget* for ”den anden” og igennem ”den anden”. Kvindens *væren* i relationen er centreret omkring manden, og mandens *væren* i relationen er centreret omkring sig selv.

Med udgangspunkt i den tidligere redegjorte teori af Bourdieu (1999), der indebærer beskrivelsen af kvinden som *symbolsk objekt*, kan det overvejes om prostitutionssituationen bliver en sammenhæng, hvor kvindens *væren* som *symbolsk objekt* bliver eksplicit (jf. Symbolsk vold). Teoretikere så som Pateman (1988) ville videre plædere for, at kvindens *væren* ikke bare er som et *symbolsk objekt*, men i prostitutionssituationen bliver til et *reelt objekt* (idet den prostituerede ifølge Pateman sælger sig selv) (jf. Når den prostituerede sælger ”sig selv”). Uanset om kvinden er et *symbolsk* eller *reelt objekt* i prostitutions relationen, så kan det argumenteres, at den prostitueredes *væren* i Bourdieusk øjemed kan forstås som en *væren-perciperet* af eller *væren-til-for* manden, idet at kvindens opgave/funktion er at tilfredsstille manden. Som tidligere redegjort kan kvindens *væren* som *væren-perciperet* af ifølge Bourdieu have en undertrykkende karakter, idet kvinden hermed forstår sig selv i en underordnet position. Narrativer om-

kring, hvad det vil sige ”at være kvinde”, indebærer altså en ”ordnen sig ind under” manden, hvilket indebærer, at magtrelationen mellem to parter er asymmetrisk (jf. Den symbolske vold). Fra et patriarkatfeministisk standpunkt er denne manglende ligestilling mellem mænd og kvinder et kerneargument for, at prostitution må anskues som værende moralsk forkert. Gensidighed i relationer kan her relateres til spørgsmål omkring magtpositioner. Ydermere leder dette an til overvejelser omkring, hvorvidt fordømmelsen af prostitution er et udtryk for, at prostitution indebærer narrativer omkring, hvordan et *menneske* kan *være-til-for* for et andet menneske. Forestillinger om gensidighed handler altså ikke blot om kvindeundertrykkelse eller seksuelle relationer, men kan tænkes at lede an til spørgsmål omkring, hvad en god relation indebærer og etiske overvejelser omkring, samt hvordan man kan behandle andre mennesker i et fællesskab. Ydermere åbner der op for overvejelser omkring, hvorledes det kan forstås, at lige netop prostitution anskues som værende amoralsk, når der også i en række andre erhvervs-mæssige sammenhæng (og muligvis private) forekommer relationer, hvor et menneskers *væren-til* er som funktion for et andet menneske. Som eksempel på en anerkendte jobmæssig funktion, som samtidig har en grad af fysisk intimitet (om ikke seksuel) er arbejdet som massør. Her masseres både skader (noget funktionelt) samt med henblik på kundens nydelse. En anden yderst intim relation sker i terapeutisk sammenhæng mellem psykologen og klienten, hvor klienten deler sine inderste følelser og modtager hjælp af en psykolog, som ikke bare *bruger* sig selv i form af faglige færdigheder, men som også involverer sig emotionelt på et vist plan; eksempelvis igennem omsorg, empatisk forståelse og autenticitet (Rogers, 1975). Dette er yderst relevante spørgsmål, som kunne være interessante at undersøge i en anden sammenhæng.

7.5.1.2.2.2 Det unikke og følsomme ved det seksuelle møde

En af de kvindelige interviewdeltagerne i studiet af Gilfoyle et al. (1992) beskriver sex således: (FP1) ”*Sex is something special and I basically think is an expression of intensity of feeling between two people, which can't be expressed in another way*” (p.226). For kvinden I citatet er sex altså noget særligt, intimt og meget personligt. Sex er her noget følsomt i relationen mellem to mennesker og kan relateres til forestillinger om kærlighed. Flere af de andre (særligt kvindelige) undersøgelsesdeltagere giver udtryk for lignende forestillinger om sex. Spørgsmålet er, om den del af forklaringen på fordømmelsen af prostitution bunder i forestillinger om, at sex bør forbindes med noget

personligt, intimt og følelsesmæssigt. Her kan tilstedeværelsen af diskurser, der indebærer en særdeles anderledes repræsentation af sex, opleves som en udfordring af egne forestillinger og interesser (jf. Diskurser). Burr (2003) redegør netop med udgangspunkt i Foucault, at der ofte vil være en konkurrence om at definere virkeligheden, idet forskellige repræsentationer af virkeligheden kan forbindes med forskellig social praksis (jf. Diskurser). Interessante spørgsmål er i den forbindelse, hvilken social praksis man forsvarer? Er fordømmelsen af prostitution et forsvar for at bevare det særlige ved sex? Og burde diskurser omkring prostitution kunne opleves som en reel trussel, hvis diskurser omkring sex i en prostitutionssammenhæng var tilpas forskellige fra diskurser omkring sex i andre sammenhænge. Handler fordømmelsen af prostitution altså om, at prostitution er noget vi alle allerede kan relatere os til?

7.5.1.2.2.3 Hvad koster intimitet, ømhed og nærhed?

I studiet af Gilfoyle et al. (1992) udtrykker en del af mændene, at kvindens emotionelle involvering er vigtig for deres egen nydelse, og særligt en deltager giver udtryk for, at sex handler om mere end bare penetration (p.16;19). Dermed er det ikke udelukkende de kvindelige undersøgelsesdeltagere, som forbinder sex med noget emotionelt eller intimt. Ved nærmere eftersyn på siden www.sexarbejde.dk, hvor prostituerede beskriver deres arbejde, bliver det endvidere tydeligt, at en stor del af de her repræsenterede prostituerede tilbyder blid sex eller elskerindesex. Ann på 47 år har været prostitueret i 4,5 år og beretter følgende om sit arbejde: ”Jeg får ros, bliver bekræftet, får berøring. Jeg føler, at jeg gør en ”forskel” i mange mænds liv” (Ann, www.sexarbejde.dk). Det seksuelle møde synes altså ikke nødvendigvis at være et isoleret fokus omkring penetration, og det kan hermed overvejes, hvorvidt mænd kan opsøge prostituerede med henblik på at nyde nogle af de mere emotionelle aspekter af det seksuelle møde, eksempelvis intimitet og nærhed. Dette kan dog vække diskussioner omkring, hvorvidt man kan betale for intimitet og nærhed, samt hvad prisen for at komme tæt på et andet menneske er. (jf. Det unikke og følsomme ved det seksuelle møde).

7.5.1.3 Kan man ”prostituere” sig i et parforhold?

Det er her interessant, at de kvindelige deltager i undersøgelsen af Gilfoyle et al. (1992) på den ene side fortæller om sex, som noget meget personligt, nært og emotionelt, men

at sex samtidig kan være noget, de giver deres partner, uden nødvendigvis selv rigtig at have lyst. Således kan sex altså være flere forskellige ting i et forhold ved undersøgelsesdeltagerne. Gilfoyle henviser til Rubin (1976), som identificerer en "He asks; She gives"-sammenhæng i forbindelse med sex i parforhold, hvilken indebærer, at sex er noget manden efterspørger, og som kvinden så giver sin mand (Gilfoyle, 1992, p.220). En kvindelig deltager beskriver "He asks; She gives"-sammenhæng ret præcist: (FP9) "...it makes him happy so I always reckon I might as well give it to him" (ibid., p.220). Det er en interessant overvejelse, om den "He asks; She gives" sammenhæng, som kan findes i parforhold, er så meget anderledes (og på hvilken måde den er anderledes) end den "He asks; She gives" sammenhæng, der forekommer i prostitution. Kan det tænkes at kvinder i parforhold også "prostituerer sig" for deres partner i en vis forstand? Og hvis dette er tilfældet, hvad er så "betalingen"? Er betalingen kys, kram og opmærksomhed eller troskab? Eller måske noget helt andet? Hvis det antages, at kvinder selv oplever at "prostituere sig" i en vis forstand i forholdet til en mandlig partner, ville det ydermere være interessant at undersøge, hvorvidt dette kunne have betydning for kvindernes anskuelse af prostitution og på hvilken måde. Eksempler på interessante spørgsmål kunne dermed være; "Kan der være en sammenhæng mellem en kvindes oplevelse af at prostituere sig i sit parforhold eller andre sammenhænge og anskuelsen på betalt prostitution?" samt "Hvilke emotioner kan ledsage oplevelsen af at prostituere sig i andre sammenhænge end betalt prostitution og kan disse have indvirkning på anskuelsen af prostitution?". Dette er både interessante og relevante psykologiske spørgsmål, som dog her vurderes at være for vidtgående til, at kunne behandles i aktuelle sammenhæng.

7.6 Opsamling

Aktuelle afsnit indebærer en række forskellige overvejelser. Helt central var spørgsmålet om, hvorvidt den prostituerede sælger "sig selv", eller sælger sex som en gave (seksuel ydelse). Disse to forskellige fremlæggelser synes at have store konsekvenser for, hvorledes salget af sex kan påvirke den kvindelige prostituerede. Ydermere blev der gjort overvejelser om relationer. Kunne det tænkes, at der foreligger nogen grundlæggende forestillinger om, at en god relation indebærer gensidighed? Dette kan meget vel tænkes, og her bliver prostitution muligvis en udfordring for mennesker, end lige de implicerede, idet narrativer omkring, hvordan man potentielt kan indgå i relation med andre

mennesker opstår eller styrkes. En relation, hvor den ene part *er-til-for* den anden kan fremstå ulige og potentielt indebærer undertrykkende social praksis. Ydermere blev det overvejet, om forekomsten af prostitution muligvis kan vække fordømmelse som forsøg på at beskytte egne forestillinger om kærlighed og heteroseksuelle relationer.

7.7 En nuancering af den patriarkatfeministiske fremstilling

I den patriarkatfeministiske diskurs anskues de prostituerede helt overordnet som stakler, der er ofre for patriarkatets dominans, hvor mænd udnytter kvinder. Prostitution antages altså at være i mænds interesse. I Patriarkatfeminismen tegnes dermed billedet af en typisk offer-aggressor relation mellem køber og sælger (jf. Patriarkatfeminismen i en historisk kontekst). Disse fremstillinger har præget forskningen omkring prostitution således, at forskningen særligt har centreret sig omkring negative sociale og psykiske følgevirkninger for de prostituerede (jf. Psykologiens rolle i Patriarkatfeminismen). Kofod et al. (2011) henviser i den forbindelse til, at dansk forskning er blevet kritiseret for at give et for ensidigt billede af aktørerne i prostitutionsscenen, idet der fokuseres på skadevirkningerne for kvindelige prostituerede og den mandlige aktør næsten forbliver usynlig. Bjønness (2012) peger meget aktuelt på, at diskurser om prostituerede synes at bygge på generaliseringer (jf. Diskurser vedr. prostituerede). Idet den patriarkatfeministiske diskurs netop indebærer et fokus på prostituerede som ofre, og undersøgelsen af den mandlige køber næsten udebliver, kan det overvejes, om en sådan ensidig fremstilling kan være et afgørende element i forståelsen af, at prostitution helt overordnet anskues som værende *forkert*.

Kofod et al. (2011) henviser netop både til studier, hvor det konkluderes at prostituerede har kunnet adskille job og privatliv emotionelt (Phetherson, 1996, pp.56-57, ifl. Kofod et al., 2011, p.31), men peger samtidig på andre undersøgelser, hvor det konkluderes at psykologisk stress er en del af jobbet, hvilket kan have alvorlige følger (McKeganey, 2006, ifl. Kofod et al., 2011, p.31). Her kunne det være interessant videre at undersøge, hvorledes disse forskelle mellem prostitueredes eventuelle trivsel eller mistrivsel kan forstås. Med udgangspunkt i aktuelle projekts analyse kan det eksempelvis overvejes,

om der er en sammenhæng mellem prostitueredes psykiske udfordringer, og hvorvidt den prostituerede oplever at sælge ”sig selv” eller at sælge som en ydelse (sex som en gave) (jf. Når den prostituerede sælger ”sig selv”; Når sex sælges som en gave). En hypotese kunne være, at kvinder, der oplever at sælge ”sig selv”, i højere grad lider psykologisk skade end kvinder, som anser prostitution som salget af seksuelle ydelser på linje med andre intime ydelser. I en socialkonstruktionistisk optik antages det netop, at et individs emotionelle oplevelse vil være afhængig af diskursens muligheder, og dermed hvilken mening situationen tillægges. Det kan overvejes, om forskelle i meningsdannelse af prostitution og aktørernes interaktion bliver afgørende for følgende psykiske skadevirkninger (jf. diskurser; Den socialt konstruerede moral). Diskurserne om, hvorvidt handlen mellem køber og sælger indebærer et salg af ”selvet” eller salget af en ”seksuel ydelse”, kan eksistere samtidig, men har hver forskellig narrativer om de implicerede parter, og hvilke følelser dette kan indebære (jf. Diskurser). Samtidig indebærer forskellige diskurser også ulige social praksis. Når prostitution fremstilles som et salg af den prostitueredes ”selv”, indgår den prostituerede i en ulige magtrelationen, hvor hun potentielt kan udnyttes, ikke kan sætte grænser og behandles skidt. (jf. Når den prostituerede sælger ”sig selv”). Et arbejdsmiljø, hvor man bliver udnyttet og kan lide overgreb, fremstår aldeles psykisk hårdt og belastende. Sælger den prostituerede derimod en sensorisk oplevelse til et andet menneske, der synes at værdsætte hendes indsats og oplevelsen, fremstår relationen aldeles anderledes. Dermed synes det yderst relevant at overveje en mulig sammenhæng mellem diskursiv meningsdannelse af prostitutionsrelationen og potentielle psykiske skader.

I den patriarkatfeministiske diskurs fremstår prostitution som værende i køberens favør, og mænd anskues som aggressorer for kvinder (Patriarkatfeminismen i en historisk kontekst). Den af Pateman (1988) beskrevne forestilling omkring, at hele formålet med prostitution er, at kvinders selv udliciteres, synes at fremstille manden som bevidst krænker, hvilket fremgår følgende: ”*The prostitution contract enables men to constitute themselves as civil masters for a time, and, like other masters, they wish to obtain acknowledgment of their status [...] Men do not want solely want obedience of women, they want sentiments*” (p.207f). Som argument for antagelsen om, at mænd ønsker at kvinder udliciterer ”sig selv”, henviser Pateman til en interviewundersøgelse af Eileen Mcleod,

hvor både prostituerede og mandlige købere deltager. Her giver næsten alle mandlige købere udtryk for, at de er skuffede over de prostitueredes manglende emotionelle engagement (ibid.). I stedet for at overveje, hvorvidt disse mænd muligvis kunne savne nærhed, omsorg og intimitet, så antages det, at manden har en dagsorden om, at få kvinden til at udlicitere sit selv for at hævde sig. Det må antages, at mænd kan have forskellige årsager til at opsøge en prostitueret, og at ikke alle grundlag har negative hensigter. Særligt påfaldende er dog, at undersøgelser fokuserer på de kvindelige prostitueredes problematikker og ikke køberes potentielle problematikker. Her kunne det være interessant at undersøge potentielle psykiske skader ved mandlige købere, eller undersøge deres ulige oplevelser af prostitutionsrelationen for således at nuancere billedet af den mandlige køber.

8 Metodiske og teoretiske overvejelser

Følgende vil der gøres nogen kritiske refleksioner omkring grundantagelser i den socialkonstruktionistiske moralforståelse, og efterfølgende gøres nogen overvejelser om analysemetodens anvendelig.

8.1 Kritiske overvejelser omkring grundantagelser i afhandlingen

I projektets analyse er det med udgangspunkt i socialkonstruktionistiske tilgange undersøgt, hvorledes det kan forstås, at prostitution anskues som værende amoralsk. I de socialkonstruktionistiske forståelsesrammer er det en grundlæggende antagelse, at verden som vi oplever den, må forstås som sociale konstrukter (jf. Socialkonstruktionismen). Dette gælder også forståelsen af moral, hvorfor moralfilosofien, ifølge Gergen, har gjort fejlagtige forsøg på at finde universelle, moralske standarder eller principper (Gergen, 1992, p.20). Gergen redegør, moralens funktion således, at den ikke kan ligestilles med god adfærd, men må derimod anskues som et middel til at undgå dårlig adfærd og således opretholde eksisterende, godkendte handlemønstre (jf. En kritisk refleksion omkring moralens funktion). Alligevel er Gergen af overbevisningen, at moral ikke er en nødvendighed, men at oplevelsen af, at moral er universel, har den funktion, at fortrukne

handlinger ikke udfordres og fællesskabet styrkes. Moral må altså anskues som en diskurs som alle andre, blot at den er særdeles forankret i samfundet. Helt konkret er moralens omskiftelighed kommet til udtryk igennem forskellige anskuelser på moralen omkring prostitution.

Til trods for at den socialkonstruktionistiske teori har vist sig at være anvendelig her i projektet, så synes det relevant at overveje, hvorledes de af Gergen (1992) redegjorte antagelser om moralens beskaffenhed, synes plausible. To elementer må i den forbindelse fremhæves: 1. Det er et vilkår for mennesker at indgå i interaktion med hinanden i fællesskabet, 2. Fremtrædende diskurser indebærer ikke blot, at dominerende grupper undertrykker andre grupper, men synes samtidig at have den funktion, at tilføre fællesskabet stabilitet og forudsigelighed, idet noget eksisterende og godkendt fastholdes. Det kunne overvejes om moral og fastholdelsen af faste diskurser indebærer noget positivt. Nemlig at vi som mennesker ved, hvad vi kan forvente. Til trods for at emotionelle overvejelser ligger Gergen fjernt, synes et argument for moralens vigtige funktion at være, at moral skaber tryghed. Gergen beskriver netop, at moralens funktion er, at godkendte handlemønstre fastholdes, og Foucault's teori indebærer, at fremtrædende diskurser antager status som almen viden (jf. *ibid.*; *Diskurser*). Dermed indebærer moral nogle sikre rammer for individerne i et fællesskab. Det må her overvejes, om et fællesskab/samfund overhovedet kan fungere, hvis ikke der forelå en række universelle standarder eller rammebetingelser for interaktion eller godkendt adfærd. Meget vel kan det tænkes, at et samfund uden standarder ville medføre enten konflikter grundet forskellige forventninger eller enormt meget ineffektiv tid, som følge af konstante forhandlinger. Det foreslås derfor her, at moral synes, at have den helt centrale funktion at muliggøre fællesskabets samliv, emotionel tryghed og samarbejde. Hermed tilslutter aktuelle projekt sig kun delvist Gergen's forståelse af moralens beskaffenhed. Følgende præsenteres en alternativ forståelse af moralens beskaffenhed, som muligvis kan komplementære Gergen's forståelser

8.1.1 En alternativ forståelse af moral

Bertelsen henviser til, at menneskets mest fundamentale levevilkår indebærer, at være et socialt væsen, hvis sameksistens og gensidige afhængighed er helt essentiel. Når men-

nesker er så afhængige af hinanden, opstår der sociale dynamikker eller sociodynamikker, hvilke har til hensigt at sikre, at vi kan leve sammen i et fællesskab. Ifølge Bertelsen indgår vores moral som en disse sociodynamikker, hvilken er med til at sikre, at vi kan fungere sammen i et fællesskab. Således kan moralens oprindelse, ifølge Bertelsen, føres helt tilbage fra det mest basale og evolutionært betingede for mennesket, nemlig at vi er sociale væsner, der er afhængige af hinanden og fællesskabet (Bertelsen, 2004). Ydermere henviser Bertelsen til Habermas, som peger på nogen universelle grundkarakteristika i selve socialiteten som objektivt, eksisterende fænomener, herunder gælder: godhed, sandhed, autencitet, samt Katzenelson, der forklarer den universelle nødvendighed i at afgive og overholde løfter. En vigtig pointe her er, at mennesker lever i forbundethed med omgivelserne og hinanden, samt at dette ikke blot er konstruktioner, men at det sociale system kan have en universel form og være objektivt, såsom socialitetens nødvendighed af løfter. En anden vigtig pointe er, at denne grundantagelse om menneskets forbundethed med noget faktisk og objektivt kan tilsluttes realismens. (Bertelsen, 2000, pp.24-27).

Dette alternativ til Gergen's forståelse af moral er inddraget, fordi det synes meningsfuldt, at forstå mennesker ud fra nogle givne vilkår, herunder gælder eksempelvis fællesskabets essentielle rolle for det enkelte menneske, og det meningsfulde i antagelsen om, at visse helt grundlæggende ting i samfundet ikke er til forhandling, såsom nødvendigheden for at folk taler sandt. Til trods for at Bertelsens tilgang tilslutter sig realismen, hvilket absolut er i strid med den socialkonstruktionistiske tilgang, synes det ikke nødvendigt, at forkaste hele den socialkonstruktionistiske forståelse eller absolut at tilslutte sig Bertelsen. Her synes det dog meningsfuldt at overveje, om visse evolutionære rammebetingelser kan danne grundlag for diskurserne, som her i projektet er undersøgt.

8.2 Analysemetodens anvendelighed

Overordnet set synes de socialkonstruktionistiske forklaringsrammer ganske velegnede til at undersøge, hvordan det kan forstås, at prostitution kan blive anskuet som værende amoralsk. Den processuelle forståelse i socialkonstruktionismen giver gode analytiske muligheder for at se ud over de lokale, kulturspecifikke anskuelser af *rigtigt* og *forkert*, og gør det herved muligt at forholde sig kritisk til det kendte. Ydermere giver de social-

konstruktionistiske forståelser mulighed for, at forholde sig til, hvorledes det kan forstås, at menneskers meget forskellige anskuelser af *rigtigt* og *forkert* kan være opstået i dynamisk interaktion mellem mennesker og her opståede diskurser. Metoden er dog ligeledes omfattende, idet sammenhængen mellem diskurser rækker vidt og er enormt kompleks. Derfor blev det i nærværende afhandling valgt, at fokusere på udelukkende to særligt fremtrædende diskurser (Funktionalismen og Patriarkatfeminismen), og i den sammenhæng undersøge andre centrale diskurser til forståelsen heraf. Dette snævre undersøgelsesfokus synes meningsfuldt og nødvendigt, men viste sig samtidig at åbne op for en række spørgsmål, såsom; ”*hvad er en god relation?*” (jf. Gensidigheden i (seksuelle) relationer). Undersøgelse af *den gode relation* rækker desværre uden for aktuelle projektets rammer, men kunne have bidraget med mere dybdegående forståelse af menneskers etiske overvejelser og emotionelle oplevelser. Hvor den socialkonstruktionistiske tilgang netop kan anvendes særligt godt til at forstå processer og sammenhænge, der er afgørende for meningsdannelse i samfundet eller fællesskaber samt interpersonelle samspil, så betyder antagelsen om, at der ikke er noget intrapsykisk, at analysen forbliver på et interpersonelt niveau, hvor individerne kan synes at mangle dybde og følelser. Som eksempel på en overvejelse, der synes at være interessant, men dog nærmere af psykodynamisk karakter, er: ”*Kan der være sammenhæng mellem kvinders oplevelse af at prostituere sig i deres forhold og deres holdninger til prostitution*”. Et sådant spørgsmål indbefatter antagelser om intrapsyke processer, og ville bedre kunne undersøges igennem en anden analysemetode.

9 Afsluttende

Hvorledes det kan forstås, at prostitution kan anskues som værende amoralsk, er igennem projektets analyse blevet undersøgt igennem socialkonstruktionistisk teori med udgangspunkt i en analyse af diskurserne Funktionalismen og Patriarkatfeminismen. I analysen har det vist sig, hvorledes prostitution både kan fremstå som moralsk forsvarligt (Funktionalismen) og moralsk forkert (Patriarkatfeminismen).

Igennem analysen af den Funktionalistiske diskurs viste det sig, hvorledes køberens moralske ansvarsfralæggelse og den pæne kvindes positive positionering af sig selv i den moralske sfære fik betydning for fordømmelse af den prostituerede. En vigtig del af forståelsen af prostitution synes dog også at være, at denne potentielt kan forstås en udfordrende diskurs for det monogame forhold. I analysen af den Patriarkatfeministiske diskurs, skulle det ydermere vise sig, at den funktionalistiske diskurs kunne få en mere generel kvindeundertrykkende karakter igennem ”slem-pige” positionen, hvilket netop er noget, den patriarkatfeministiske diskurs er en reaktion på. Ydermere blev der lavet en meningsfuld kobling mellem psykologien patriarkatfeminismen. Her indebærer fremstillingen af den kvindelige prostituerede, at den prostituerede anskues som offer til en mandlig aggressor. At den prostituerede anskues som offer som udnyttes af en mand, kan meget vel være en del af forklaringen på, at prostitution anskues som værende amoralsk.

Særligt interessant er det, at hvad vi oplever som rigtigt og forkert ikke synes at være universelt. Igennem analysen har forskellige diskurser netop vist sig at have indvirkning på moralen omkring prostitution, herunder psykologien og diskurser omkring heteroseksuelle relationer (jf. Psykologiens rolle i Patriarkatfeminismen). Moralens vedrørende prostitution synes dermed at være omskiftelig over tid og til forhandling (jf. Den moralske aktørs ansvarsfralæggelse). Ydermere viser det sig, at moralske anskuelser omkring prostitution er forskellige i samfundet, og at disse kan knyttes til forskellige gruppers ulige interesser, eksempelvis fremstår kvinders ønske om ligestilling central her i analysen, hvilket naturligvis hænger sammen med valget om at undersøge den patriarkatfeministiske diskurs (jf. *ibid.*; Patriarkatfeminismen i en historisk kontekst).

Igennem analysen blev det tydeligt, at moralske spørgsmål omkring prostitution er noget vi alle kan relatere os til, idet narrativer omkring prostitution kan have indvirkning på narrativer omkring os selv. Det synes særligt at gælde for kvinder, idet positionen ”slem piger” kan have særligt negative konsekvenser for kvinder. Mere generelt kan en prostitutionsrelation dog også åbne op for nogle narrativer omkring, hvorledes mennesker kan indgå i relation med hinanden. Anskues prostitution som udnyttelse af den kvindelige sælger, så betyder dette, at andre relationer muligvis også kan komme til at indebære lignende asymmetriske magtdistance og potentiel udnyttelse. Prostitution handler altså om mere end prostitution, men handler om os alle i samfundet. Dette kunne være en forklaring på, at prostitutionsdebatter kan blive så ophedet, og folk involverer sig emotionelt til trods for, at de ikke umiddelbart har nogen direkte relation til prostitution. Samtidig synes vi som mennesker at kunne blive involverede, fordi prostitution minder os, om noget vi selv kender til. I analysens sidste og lidt mere reflekterende afsnit overvejes sammenligninger mellem heteroseksuelle forhold og prostitutionsrelationer. Det synes relevant at overveje, om prostitution ikke blot udfører samfundet med negative narrativer omkring relationer, men om prostitution faktisk også gør os opmærksomme på kvaliteten (eller manglende) i vores egne relationer.

10 Litteraturliste

- Bjerg, J. (2007) Gads psykologi leksikon. 2. Udgave. Gads Forlag.
- Bertelsen, P. (2004) Sameksistensens grundformer – hvad kan vi lære af chimpanserne. I: Socialitetens Grundformer. Forum for Antropologisk psykologi. Nr.14 (pp.38-47)
- Bertelsen, P. (2001) Antropologisk psykologi – et bud på en videnskabsteoretisk bestemmelse af disciplinen. I: Hvad er antropologisk psykologi? Forum for Antropologisk Psykologi. Nr.9 (pp.11-40)
- Berthelsen, J. (2013) Et tabu om “noget andet”. Psykolog Nyt nr.12 2013 pp.8-10
- Bjønnnes (2012) Between Emotional Politics and Biased Practices—Prostitution Policies, Social Work, and Women Selling Sexual Services in Denmark. Sex Res Soc Policy (2012) 9. Springer Science+Business Media (pp.192–202)
- Bourdieu, P. (1999) Den maskuline dominans. København: Tiderne Skifter. (pp.7-11;72-103)
- Burr, V. (1995) An Introduction to Social Constructionism. 1. ed. Routledge (pp. 50-70)
- Burr, V. (2003) Social Constructionism. 2 ed. Routledge (pp.1-189)
- Gergen, D. (1992) Construction and moral action. In: Social discourse and moral judgment. Academic Press, Inc. (pp.7-27)
- Gilfoyle, J., Wilson, J., Own, B. (1992) Sex, organs and audiotape: A discourse analytic approach to talking about heterosexual sex and relationships. Feminism & Psychology, 1992. vol. 2 (2). (pp.209-230)
- Hækkerup, K., Sareen, M., Bødskov, M., & Nielsen, H. K. (2012) Et forbud mod sexkøb er ikke løsningen. Justitsministeriet.dk; Politiken d. 20. november 2012
- Jørgensen & Phillips (1999) Diskurspsykologi. I: Diskursanalyse som teori og metode. Roskilde Universitets Forlag. (pp.103-142)
- Kofod, J., Dyrvig, F. T., Markwardt, K., Lagoni, N., Bille, R., Termansen, T., Christiansen, L., Toldam, J. E., Vilshammer, M. (2011) Prostitution i Danmark. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Rosendahls – Schultz Grafisk A/S (pp.1-273)
- Mondrup, I. (2013) Vores tid er præget af et sexforskrækket frisind. Politikken 01.06.2013, kronikken

- Pateman, C. (1988) What's Wrong with Prostitution? I: The Sexual Contract. Polity Press. (pp. 189-218)
- Pedersen, B. M. (2007) Prostitution og grundloven. Museum Tusulanums Forlag. Københavns Universitet
- Robinson D. N. (1992) Introduction. In: Social discourse and moral judgment. Academic Press, Inc. (pp.1-7)
- Rogers, C.R. (1975) Client-centered psychotherapy. In. A.M. Freedman; H.I. Kaplan & B.J. Sadock (Eds.) Comprehensive Textbook of Psychiatry, 2nd Ed., Vol. 2. Williams & Wilkins (pp.1831-43)
- Sørensen, A., D. (2004) Pressen og prostitution - Undersøgelse af udvalgte dagblades dækning af emnet prostitution 1997 – 2002. Videns- og formidlingscenter for socialt udsatte. (pp.1-62)
- Thielst, P. (2006) Moralens oprindelse og begrundelse. In: Det gode – Etik og Moral. Det lille forlag (pp.7-32)

Links

www.socialstyrelsen.dk

www.sexarbejde.dk

www.justitsministeriet.dk

<http://politiken.dk/udland/ECE2027428/voldtaget-norsk-kvinde-er-eftersoegt-i-dubai/>
(d.12.09.2013) 20. jul. 2013

www.e-museum.dk (Udgivet af Københavns Bymuseum, Københavns Stadsarkiv og Skoletjenesten)

www.politikken.dk

www.retsinformation.dk

www.Reden.dk

<http://www.sfi.dk>

Det Nationale Forskningscenter for Velfærd (SFI) er et uafhængigt nationalt forskningscenter under Socialministeriet.